

Christian Friedrich Schwartz.

3 Anledning af

Hundredaarsdagen for hans Død.

Af

A. C. L. Grove-Rasmussen,
Sognepræst i Odense.

Smaaafkrifter udgivne af det Danske Missionselskab. Nr. 17.

Pris 25 Ore

THEOLOGICAL
SEMINARY LIBRARY

København.

Bethesda's Boghandel

1898.

Christian Friedrich Schwarz.

I Anledning af

Hundredaarsdagen for hans Død.

Af

A. C. L. Grove-Rasmussen,
Sognepræst i Odense.

Smaaskrifter udgivne af det danske Missionselskab. Nr. 17.

Pris 25 Ore

København.

Bethesda's Boghandel.

1898.

Kapitel I.

„Om hundred' Aar er alting glemt“. — Familien Schwarck. — Johanniterordenen og Johanniterkorset. — Tegnmisjonen. — I Skolen. — De første kristelige Indtryk paa Latinskolen. — I Halle. — Missionskalbet. — Forældrenes Samtykke. — I København. — Andre Missions Virksomhed. — I England. — Rejse til Indien.

„Om hundred' Aar er alting glemt“ staar der i den bekendte Bise, som vore Bedsteforældre vare saa glade ved at synge. Dette sæder dog kun med Begrænsning. Sandt er det, at de allerfleste Ting ere glemte „om hundrede Aar“, ja behøve ikke engang saa lang Tid dertil. Men det er ogsaa sandt, at der er Ting, som ikke hundrede Aar, og for den Sags Skyld heller ikke tusende Aar formaa at sænke i Glemselens Dyb; vi behøve blot her at mindes de største Ting, som ere skete paa Jorden, de Ting, som skete ved vor Herre Jesus Kristus i de Dage, da han vandrede i Agedet.

Hvad der gælder Tingene, gælder ogsaa Personerne, som øve dem. De allerfleste af os Mennesker kunne med tilfredsommelighed Sikkerhed synge:

„Og Aarene rulle og skiftes om paa Jord,
Og vore Navne glemmes som Sne, der faldt ijsor.“

Men der er de Mennesker, hvis Navne trods Tiden. Saaledes er det ikke lykkedes de 100 Aar, som i Aar ere henrundne, siden Christian Friedrich Schwarck's Død, at bringe hans Liv og Daad i Forglemmelse. Ganske vist er Mindet om den mærkelige Guds Mand, denne store Skif-

kelse i Missionens Historie, afbleget for manges Bedkommende, som dog ikke ere ukendte med Guds Riges Sejersgang over Jorden; men udslettet er det ikke, og det er netop Maalet med dette lille Skrift, at opfriske det, at gøre Billedet levende af en Mand, paa hvem Profeten Daniels Ord passer: „Men de forstandige skulle skinne som den udstrakte Befæstnings Skin; og de, der førte mange til Retsfærdighed, som Sjernerne evindeligt og altid.“

I Begyndelsen af forrige Aarhundrede levede der i Byen Sonnenburg i Provinsen Brandenburg en anset og velhavende Borger Georg Schwarzk. der drev en stor Forretning som Bager og Brygger. Han havde, som man siger, „giftet sig ind“ i Forretningen ved at ægte Enken Margrethe Schønemann, født Grundt.

Dette Ægtepar havde flere Børn; et af disse blev døbt 27. Oktober 1726, og fik i Daaben Navnet Christoph Friedrich Schwarzk. Det første Navn fik han efter en af sine Faddere, det andet efter en liden Broder, som var død i en Alder af 2 Maaneder, et Aars Tid før hans Fødsel. Denne Broder havde baaret Navnene Christian Friedrich, og det synes at have foranlediget, at Forældrene senere glemte det fra Fadderens laante Navn og altid kaldte Sønnen Christian Friedrich; med dette Navn kaldte Sønnen ogsaa sig selv hele sit Liv igennem. Schwarzk tog ikke blot fejl af sit Døbenavn, men var ogsaa usikker med Hensyn til sin Fødselsdag, som han angav forskelligt til forskellige Tider i sit Liv. Men da man den Gang brugte at lade Børnene døbes en af de første Dage efter Fødselen, maa han antages at være født ikke ret mange Dage forud for Daabsdagen.

Barnet blev moderløs, da det var fem Aar gammelt. Paa sin Døds seng krævede Moderen sin Mand og sin Præst til Vidne paa, at hun i sit Hjertes Stilhed havde viet dette sit Barn til at blive en Herrens Tjener; og hun tog det

Løfte, at de idetmindste ikke vilde hindre Drengen, hvis han, naar han voksede til, vilde læse til Præst. Faderen giftede sig hurtigt paany, men blev i Løbet af saa Aar for anden Gang Enkemand og flere Børn døde, saa Drengen tidligt kom i Berøring med Livets Sorger. Der synes imidlertid ikke at have været noget stærkt udpræget kristeligt Liv i Hjemmet eller i Sonnenburg i det hele i de Dage. Retfærdigheds-solen, under hvis Vinger der er Lægedom, synes ikke at have skinnet videre klart eller synderlig varmt i Staden med dens skønne Solnavn.

Alligevel var der dog det i den gamle By, som kunde drage Barnets Tanke opad og lede dem i Retning af Mission blandt Hedningerne og, hvad vi nu til Dags kalde, „indre Mission“. Sonnenburg var nemlig Hovedsædet for den berømte Johanniterorden, som i gamle Dage havde kæmpet mod Muhamedanerne baade med Haandens Sværd og Aandens Sværd og helliget sig til Barmhertighedsgerning, navnlig Sygepleje. En pragtfuld Kirke og et pragtfuldt Slot vidnede om Ordenens Rigdom og Magt, og alle vegne i Byen mødte Djet Ordenens Tegn, det hvide otte-takkede Kors, hvis Form mindede om, hvorledes Frelseren døde for os, hvis Farve pegede paa den Renhed, der skulde bo i alle dem, som kæmpe under Korsets Mærke, og hvis otte Spidser betegne de otte Saligprisninger i Bjergprædiken. Saadanne Tegn havde deres Betydning, som ingenlunde maa undervurderes.

Man taler med Hensyn til Indre Mission om Ordmission og Gerningsmission, man kunde med Føje som det tredje Aløverbld nævne „Tegnmission.“ Tegnene tale med deres stumme, men uafsladelige Sprog, og deres Tale trænger sig let ind, navnlig i Børnenes og de unges Hjerter. Der er vist ikke mange Mennesker, som ikke, naar de befinde sig og se tilbage, ihukomme Tegn, som have haft Indflydelse paa deres aandelige Udvikling. Her er et Missionsfelt, som

er meget lidet opdyrket iblandt os; paa dette Omraade kunde vi lære adskilligt hos baade græske og romerske Kristne.

Det er derfor ikke usandsynligt, hvad ogsaa Schwarz's Hovedbiograf har antyndet, at de mange hvide ottefantede Kors kan have bidraget deres til, at vende den lille Sonnenburger Drengs Blik mod den korsfæstede, bevaret ham mod „Rødets og Aandens Besmittelse“, og mindet ham om, hvem Herren i sit Ord priser salig. Selv synes han dog ikke at have været sig det bevidst; thi han siger i et Tilbageblik paa sit Liv: „Det nedbøjer mig saare, at jeg ikke tidligt har søgt Gud og overgivet ham mit Hjerte, og jeg beder Gud ndmygt og mindeligt om Forladelse derfor i Jesu Navn.“*)

De første bevidste kristelige Indtryk fik Schwarz efter eget Udsagn i Skolen i sin Fødeby, hvori han blev sat, da han var 7 Aar gammel. Læreren i denne Skole formanede nemlig Børnene til at bede flittigt og vejlede dem til at bede paa den rette Maade, med de rette Ord. Denne Lærers Inderlighed og Varme gjorde et saare dybt Indtryk paa den lille nye Elev. Sidstnævnte skriver senere derom: „Dette havde den velsignede Virkning paa mig, at jeg ofte udsøgte mig et Sted, hvor jeg kunde udøse mit Hjerte for Gud i al Enfoldighed. Jeg kan endnu godt huske, hvilke søde Følelser, jeg da havde, og jeg har ofte i senere Aar sørget meget over, at jeg ikke kunde genopleve det samme. Naar jeg hjemme havde forset mig paa en eller anden Maade, saa blev jeg straks urolig, og den Uro varede saa længe, til jeg havde hjerteligt bedet Gud om Tilgivelse.“

Da Schwarz var 10 Aar gammel, kom han paa Latin-skole i Küstrin. Undervisningen her havde et afgjort kristeligt Præg. Hver Morgen begyndte den med Salmesang,

*) Dette og de i følgende forekommende Citater ere enten af „Germanns Christian Friedrich Schwarz“ eller af Bornbaums: „Lebenbeschreibung der Missionare“ eller af Fengers: „Den trankebarste Missions Historie“, eller af Gunderts: „Arbeiter in der Tamilmission“.

Bøn og Læsningen af et Bibelaffnit; baade det gamle og nye Testamente bleve læste i Grundisprogene. Alle Elever maatte gaa i Kirke ikke blot om Søndagen, men ogsaa om Onsdagen og Fredagen. Alligevel gik den unge Schwarz aandeligt tilbage under sit Ophold i Küstrin, og han omtaler senere Skolen med Mishag og Bitterhed. „Man søgte kun paa Skolen“, skriver han, „at lære noget, og det gjorde man uden Gud, saa der var ingen, jeg kunde udøse mit Hjerte for.“ Om det nu var Skolens eller hans egen Skyld, kan ikke afgøres, der har vel sagtens været Skyld paa begge Sider. Senere bebrejdede han sig ogsaa, at han kun havde lært af Hovmod og for at glimre, saa de Kundskaaber, han erhvervede sig, som kunde være bleven ham til Gavn, bleve ham til Skade.

Dog havde han ogsaa i sin Skoletid stærke Dragelser mod oven.

Det var gaaet tilbage for den gamle Schwarz i timelig Henseende, og Sønnen maatte spise ved godtgørende Folks Bord. Men flere Dage om Ugen fik han ingen ordentlig Mad og gik sulten i Seng. En Dag tilbød en Mand helt af sig selv den fattige Skoledreng at spise hos ham to Gange om Ugen. „Da jeg forlod denne Mand“, skriver Schwarz senere, „greb Gud mit Hjerte. Det var om Aftenen paa Gaden. Gud gjorde mig sin Kærlighed indlysende, saa jeg vidste ikke, hvor jeg skulde gøre af mig selv, saaledes skammede jeg mig. Jeg lovede Gud ude under aaben Himmel, at jeg fra nu af vilde give ham mit Hjerte. Men saa hurtigt jeg var til at love, saa sen var jeg til at holde Løftet. I Stedet for at overgive Hjertet til Gud, hengav jeg mig til Hovmodsdjævelen.“ To Gange var han syg. En Gang opsvulmede hans Tødder, saa Støvlerne maatte skæres af dem, og han gik fra Samlingen af lutter Smerte; det har vel været, hvad der nu kaldes „Blodforgiftning“. En anden Gang blev han overfaldet af saa voldsomme Sting i Siden, at han ikke kunde drage Aande uden de største Smarter.

Hver Gang han kom sig af disse Anfald, bad han ydmygt til Gud og fattede gode Forsætter. Det samme var Tilfældet hver Gang han gik til Alters. Men det gik med disse Forsætter, som Profeten siger: „Vi faldt af som Løvet og vore Misgerninger førte os bort som Vejret“. Hvad han mente at være klippefast, var vigende Sand, hvad han mente skulde trodse Stormen, viste sig som Siv, der svajede hid og did for Vinden. Han anvender paa sig selv i de Aar, hvad Profeten Hoseas siger: „De vende sig, men ikke opad, de ere blevne som en falsk Bue.“ Han saa i det Hele taget med stor Smerte tilbage paa sin Skoletid. Han skriver: „Hvad mit Skoleliv angaar, saa var det unægteligt den menneskelige Fordærvelses Dybde, naar det betænkes, hvad Gud har gjort for mig, og hvorledes jeg har forholdet mig overfor ham. Jeg tror, at næppe nogen har været saa bundfordærvet som jeg. Jeg tvivler ikke om, at der er dem, som have begaaet ligesaa grove Synder. Men det er næsten utroligt, at man trods saa mange Vækkelser kan forblive i Synden.“

I Schwarz' Barndoms og Ungdoms Tid fandt den bekendte Vækkelse Sted i Halle, som skulde sætte saa dybe, blivende Spor og bære saa rige Frugter. I en Mands Hus, hvis Datter han underviste, fandt han en Bog om Baisenhuset i Halles Grundlæggelse. Denne Bog rørte ham til Taarer og den tændte i ham stærk Længsel efter Halle; der maatte han kunne finde den Fred, han higede efter, og den Kraft til et helligt Levnet, som han saa længe forgæves havde søgt. Det skulde da ogsaa lykkes ham at komme did.

I Efteraaret 1746 oplevede Schwarz den for alle Latin-skolebørn saa frydefulde Stund, da Skolelivet afsluttes og Studenterlivet begynder. Med store Forventninger holdt den unge Student sit Indtog i Halle og fandt en kærlig Modtagelse paa Baisenhuset, hvor han med mange andre fattige Studenter daglig fik Middagsmad.

Han kom her til at bo sammen med en anden Student,

Backe. Denne blev vaft til et sandt og varmt Trosliv. Han foreslog Schwarzh, at de skulde opbygge sig med hinanden og bede sammen; men Schwarzh, der dog i sit Jnderste kæmpede og stred for at finde det samme, som Kammeraten havde fundet, svarede stolt afvisende: „Gør som De vil.“

Han fortrød dog snart sin Hjertefulde og sluttede sig nærmere til Vennen og en anden troende Student; med disse bad han, og de granskede i Forening i den hellige Skrift. Alligevel stod det ikke rigtig godt til i den unge, letbevægelige Students Hjerte; det havde sig med ham som der staar i Salmen: „Hjertet er kun halvvejs godt, delst foroven og forneden.“ Han kom ind i store Kampe og vældig Anfægtelse. Hver Aften svedte han Angstens Sved i sin Seng; thi han frygtede for at dø om Natten og gaa fortabt.

Hvad der lagde den afgørende Vægt i Skaalen, hvad der bragte Lyset til Sejr i den Dæmring, som laa over hans Hjerte, var en nylig afdød, hellig Præsts Levnetsløb, som han kom til at læse. Denne Præst havde haft det netop som Schwarzh havde det; men han havde kæmpet sig igennem til Guds Børns herlige Frihed og uvurderlige Glæde, og saa havde han levet og var død i Lyset af den „Guds Fred, som overgaar al Forstand og bevarer Hjerter og Tanker i Kristus Jesus vor Herre.“

Frugtbar og blivende Virkning paa ham fik ogsaa en Tale, som Præsten Struensee, vor berøgtede Struensees fromme Fader, holdt over Herrens Ord til Philippus: „Saa lang en Tid er jeg hos dig, og du har ikke kendt mig“, og en Tale, som den bekendte Francke holdt om det „at søge først Guds Rige“.

Sin første Prædiken holdt Schwarzh, som Stedfortræder for en syg Præst, over Peters Fiskefangst. Den Tekst blev ham fra den Stund saare dyrebar og fik stor Betydning for hans aandelige Liv. Han kommer i sine senere Breve jævnligt tilbage til det Evangelium, hvorover han holdt sin første Prædiken.

Det var dog ikke som Præst i Hjemmet, at Schwarzk skulde finde sin Virksomhed. Der staar i den gamle Bryllupspsalme om Egtefolk: „Af adskillige Stæder og fremmede Land Gud fører dem underligt sammen.“ Dette passer ogsaa ofte paa de Beje, ad hvilke Gud fører sine Tjenere sammen med den Gerning, hvortil han har bestemt dem.

Missionskærligheden var i de Dage begyndt at vaagne op af langvarig Dvale. Den var først vaagnet i en dansk Konges Hjerter; men han kunde ikke finde nogen Udsending hjemme i sit eget Land. „De danske Studenter vare ikke skikkede til denne Gerning, men hengivne til Overdaadighed, Svir, Sløvhed og Lidelighed“: denne triste, beskæmmende Falliterklæring havde Sjællands Biskop, Bornemann, afgivet, da Kongen henvendte sig til ham. Frederik den fjerde havde da henvendt sig til Midtpunktet for det daværende aandelige Liv i Tyskland, Halle, og havde faaet Ziegenbalg og Plütschau til at rejse til Indien som de første, der, siden Apostelen Thomas Dage, forkyndte Evangeliet for Tamulerne, Syndiens ældgamle højtbegavede Kulturfolk. Senere havde en anden Mand fra samme Egn, Benjamin Schulke, i mange Aar arbejdet paa denne Missionsmark.

Netop paa den Tid, da Schwarzk studerede i Halle, var Schulke kommen hjem, navnlig for at faa en tamulsk Bibel sat og trykt. Dette store Arbejde skulde udføres i Halle. Schulke var noget svag og trængte til Medhjælpere, og Schwarzk var hans Bysbarn, derfor faldt hans Valg paa ham. I Forening med en anden ung Theolog lærte Schwarzk nu Tamulsk. Denne Bibeloversættelse kom dog ikke i Stand, og det var ingen Skade til, da den var meget mangelfuld. Men gjorde den ingen anden Gavn, saa gjorde den Tamulerne den store Gavn, at kalde den Mand ud til dem, som mere end nogen anden har bidraget til at Lyset fra det høje kom til at skinne iblandt dem og kaste sine Straaler ind i deres Hjerter.

Medens Tamiliproget henlede Schward's Tanker paa det Folk, som talede det, var der fra Danmark kommen Bud til Franke om to ny Missionærer. Han havde henvendt sig et Par Steder og havde faaet Afslag. Saa kom han til at tænke paa Schward. Schward fik imidlertid samtidig Tilbud om et Præstefald i Nærheden af det kære Halle. Nu kom det til Kamp i hans Indre, om hvad der var Guds Kald og hans Livsmaal. Medens mange, som senere viste sig uduelige, eller lidet duelige som Missionærer, have været næsten paatrængende i at tilbyde sig, stod han, der i saa mange Maader rager et Hoved højere op over de allerfleste Missionærer, længe vakkende paa Skillevejen. Det minder om det sanddru Ord om Præster, at „den, som gaar op paa Prædikestolen uden Frygt, gaar ned uden Frugt“. Hvad man kommer let til, kommer man let fra.

Han skriver om denne sin Vaklen og Vaande: „Jeg gik i Løndom og bad Gud hjerteligt, om han heri vilde give sin hellige Villie tilkende, for at jeg ikke skulde handle imod hans Villie. Men mit Hjerte var saa forblindet, at jeg afslod Kaldelsen til Ostindien. Et Par Dage efter, at jeg havde gjort det, kom jeg imidlertid i stor Nød derover, saa at jeg tilsidst bad Gud, hvis det var hans Villie, at jeg skulde drage til Ostindien, at lade Kaldet udgaa endnu en Gang til mig; men jeg sagde intet derom til noget Menneſke. Nogle Dage efter kom jeg til min Hjertensven Backe, som sagde til mig, at Diaconus Niemeyer vilde sende Bud efter mig. Jeg tænkte straks: „han vil gentage Kaldet til mig“, og saaledes var det. Nu havde jeg svært ved at staa imod. Alligevel kunde jeg ikke komme i Ro og tog derfor med nævnte Backe til hans Hjem. Undervejs bad vi ofte over Sagen, og Gud hørte vore Bønner, saa at Backe kunde se paa mig, at der fandt en Sindssforandring Sted hos mig, at der maatte være sket noget mærkeligt i mit Hjerte. Jeg forklarede ham, at jeg nu havde faaet en saadan Beroligelse, at jeg ikke var i Tvivl om, at jeg skulde modtage Kaldet,

og at jeg var vis paa, at Gud, som havde hørt min Bøn og ledet mit Hjerte til at modtage det, ogsaa vilde lede mine Forældres Hjerter til at lade mig fare med Fred."

Det sidste gik dog nok knap saa glat, som Sønnen havde tænkt sig. Der fortælles, at Faderen udbad sig Betænkningstid. Moderen og Søskende vare i Angst for, at han skulde sige ja, Sønnen i Angst for, at han skulde sige nej. Svaret blev som Sønnen ønskede det. Og med de Ord: „Glem din Faders Hus“, sendte han sin Søn bort med sin faderlige Velsignelse for aldrig mere her paa Jorden at se ham.

I Forening med to andre unge vakke Mænd, Georg Hüttemann og David Polkenhagen blev Schwarz saa udsendt. Den 7. August blev der holdt Afskedsmøde med de bortdragende, ved hvilken Lejlighed Diaconus Niemeyer talte skønt og gribende over Esajas Ord: „Ja, indtil eders Alderdom skal jeg være den samme og bære eder indtil de graa Haar; jeg har gjort det og skal fremdeles holde eder oppe, og jeg vil bære eder og lade eder undkomme.“ Derpaa rejste de til København, for som kongelige danske Embedsmænd med Lønning af den danske Statskasse at udsendes til de danske Besiddelser i Ostindien.

I København fandt de uddragende kærlig Modtagelse, navnlig hos det danske Missionskollegiums Præsident Grev Holstein. De bleve prøvede nøje, vejede haarfint paa Dogmatikens Vægtstaa; men de fandtes sunde i Troen og rette i Læren. Sjællands Biskop, Harboe, ordinerede dem og talte ved den Lejlighed over Herrens Ord til Saul fra Tarsus: „Jeg udfrier dig fra Folket og Hedningerne, til hvilke jeg nu udsender dig.“ Fra København drog de tilbage til Tyskland. De glemte ikke over Missionsgerningen blandt Hedningerne, som de stundede til, det indre Missionsarbejde, der laa lige for Haanden. De fortælle fra deres Rejse om adskillige Sammenstød, de i den Anledning havde. Et Sted havde de sunget Salmer i Postvognen; men en Officer havde

da givet sig til at nymne letfærdige Sange. En anden Gang havde de været sammen med en Person, som, da de udspurgte ham om hans aandelige Tilstand, hævdede sig som en god Kristen, fordi han var døbt, gik til Alters og havde gennemlæst Biblen fra Ende til anden to Gange. Men de gjorde ham opmærksom paa, at det ikke var noget gyldigt Bevis paa at være et Guds Barn.

Paa denne Rejse besøgte de Frænder og Venner, og endte i Halle, hvorfra de igen rejste til London, hvor de dvælede 6 Uger, navnlig for at lære det engelske Sprog.

Medens man i vore Dage gerne ved et Ophold i England faar stærkt Indtryk af levende Kristendom, synes det modsatte at have været Tilfældet i de Dage. De unge Missionærer klage bitterlig over den „Kulde, Søvnen og Død“, som der mødte dem. De skriver om den engelske Gejstlighed, at „dens Fordærvelse er saa stor, at Hofpræster spillede Komedie“, og de tilføje, at det derfor heller ikke var noget Under, at man i England traf saa „mange Uhyrer, som ikke vilde vide noget om en aabenbaret Religion“. Om et engelsk Missionselskab, med hvilket de kom i Berøring, skrive de: „Der er intet ved Selskabet. Dets fleste Medlemmer ere døde Folk, hvem Kristi Kundskaabs Udbredelse sikkert kun ligger lidet paa Hjerte, og som intet vide og heller ikke bryde sig om at vide noget om Missionsarbejdet.“ De unge Missionærer have maaske dog været lidt vel raske i deres Dom, saa meget mere, som de kun ufuldkomment forstod Engelsk.

Den 29. Januar 1749 sejlede Missionærerne paa Skibet „Lynn“ ud fra Deal. Men da de kom ud i det berøgtede biskapske Hav, svarede dette til sit Ry. Det blæste op med saadan Storm, at Skibet vendte om og sejlede tilbage til England, hvor det naaede Havnen i Falmouth. Her blev det liggende til 12. Marts. Den Dag blev det til Alvor med Rejsen, og den 27. Juli naaede man Ruddalur paa Koromandelkysten efter en i det hele taget heldig Rejse.

De betraadte Indiens Jord med Lov og Tak til den Gud,
som „beskærmer i Ilden og bygger Ark paa Havet.“

Kapitel II.

Kristendommen i Trankebar. — „Indiens danske Apostel.“ — Missionens Tilstand. — Skolevirksomhed. — „Sovrig og Gammen.“ — En Skriftemaalshandling. — Kundskabernes Betydning. — Ansægtelser med Hensyn til Fortiden. — Missionær og Handelsstyrste. — Missionsjubilæum. — Polkenhagen paa Mikobarøerne. — Hjemkærlighed. — Brev til Forældrene. — Faderens Død. — Herrnhuterne i Trankebar. — „Uroligheder i Religionen.“ — Ved og arbejde.

Fra Ruddalur rejste Schwarz og hans ledsagere til Trankebar, den tidligere saa bekendte danske Koloni, som en nyere Rejsende kalder „de ikke-romerske Missioner i Indiens Bugge“, og om hvilken han siger, at „der ikke findes noget mere affældigt udseende Sted end det“, men hvor han dog i den gamle danske, nu anglikanske Kirke, og i adskillige store gammeldags Pragtbygninger fandt Spor af fordums Herlighed. Her var Kristendommen gammel.

Siden Danmark overtog denne Besiddelse 1620 havde der altid været ansat danske Præster. Disse, som i Reglen ikke kom til Trankebar for deres Dyders Skyld, synes aldeles ikke at have tænkt paa Hedningernes Nød, skønt den omgav dem paa alle Kanter; den første danske Præst der, saa vidt man ved, havde Dje og Hjerte for den, var, mærkeligt nok, den berøgtede Skændegæst Jakob Pedersen Worm. Efter at være dømt fra Ver, Liv og Guds og til at saa først tre Fingre, dernæst Hovedet afhugget, blev han, betegnende nok, sendt som Degn til Trankebar.

Denne evnerige Mand hører til de meget sammensatte Karakterer, som det er vanskeligt at finde Rede paa. Overmodig, da han blev baaret frem af Folkegunstens stærke

Bejr, viste han sig feig og sledst, da han kom i Fængsel, og Bøddeløkseu hæugte over Hovedet paa ham. I det bekendte Vers af ham, som er bleven tillagt Griffenseldt, siger han:

„Da Lykken slog mig fejl, da lærte jeg at kende
Min Gud, min Ven, mig selv, men allermest min Fjende.
Min Fjende var mig grum, min Ven mig og forlod,
Selv var jeg skrobelig — Gud var alene god.“

Heri antyder han jo, at han i sin Ulykkestid havde omvendt sig; men den Maade, hvorpaa han omtaler baade Ven og Fjende, viser, at han ikke havde lært den femte Bøn i Fadervor, og maa vække Tvivl om Omvendelsens Ægthed og Alvor.

Saa meget er imidlertid vist, at han i Trankebar udfoldede en betydelig og frugtbar Missionsvirksomhed, og stod i høj Anseelse blandt de indspødte, ja blev anset som en Slags Profet, om hvis Legeme der, efter hans Død, gik Sagn, at det kunde ikke raadne. Indskriften paa hans Grav kalder ham „Sandheds Elskere, Udyds Hadere, sit Fædrelands Profet, Indiens danske Apostel.“

Efter at denne noget tvivlsomme Missionsærskikkelse forsvandt fra Skuepladsen, sov Missionsarbejdet sødeligt hen, indtil Samvittigheden vaagnede i Frederik den 4des Hjerte. Men fra den Stund af, at Ziegenbalg og Plütschau havde grundlagt en virkelig Trankebarmission, var den, med mere eller mindre Dygtighed, under mere eller mindre gunstige Omstændigheder og med mere eller mindre rige Resultater, bleven fortsat uafbrudt.

Schwarz foresandt derfor ved sin Ankomst til Trankebar en i udvortes Henseende velordnet Mission, hvori der næsten herskede, hvad man plejer at kalde, „folkekirkelige Tilstande“. Der var tre Kirker i Byen, som talte 20,000 Menneſter, og der var et Landsogn paa henved 4000, som var delt i fem Distrikter. Fem tyſte Missionærer sørgede for Menighedernes aandelige Lær, støttet af indspødte kristne Kateketer. Der var ogsaa en dansk Missionær, Oluf Maderup, som

dog havde en lille Menighed for sig selv paa noget over 300 Sjæle, der mest bestod af Slaver og Blandingsmennesker, og hvori Kirkesproget var portugisisk. Desuden var der i Trankebar velordnede Skoler. Ogsaa i Madras var der en Afslægger af Trankebarmissionen; her virkede Missionærerne Fabricius og Breithaupt. Det samme var Tilfældet i Ruddydalur, hvor Missionær Kiernander arbejdede. Sa der var endog en Missionslæge; men han var forfalden til Drik. Det samme var Tilfældet med en Lægmand i Missionens Tjeneste. Flere af de indspøjte Medhjælpere vare ligeledes alt andet end paa deres Plads. Der herskede i det Hele megen Navnefristendom og var mange Daarligheder til Stede, og, hvad der var det værste, Missionærerne stode ikke alle i kærlig Forstaaelse med hinanden. Mellem Missionærerne i Madras gik det saa haardt til, at den ene udelukkede den anden fra Nadverbordet.

De nyankomne bleve imidlertid modtagne med megen Hjertelighed, og en af de andre Missionærer skrev til Europa: „Valget af de tre ny, saa kære Missionærer er et aabenbart og uimodsigeligt Vidnesbyrd om, at Gud endnu tænker paa sit Værk her i Madras og Ruddydalur.“ En anden af Missionærerne skrev hjem om de tre ny Brødre: „Ved deres vakke Aand og deres hjertelige Omgængelse, ved deres hele Vandel, Flid, Iver, Trofast og Uforfærdethed er jeg ofte bleven beskæmmet og højet og vækket op af min Sløvhed.“ En ny Missionær maa altid begynde med at lære de indspøjtes Sprog, det er det første Bjerg, man skal overstige; det er svært og tager lang Tid at komme over det, og der er dem, som aldrig komme over det. Schwarz hørte ikke til de sidste. Aaret efter sin Ankomst kunde han holde sin første tamuliske Prædiken.

Det var væsentlig i Skolegerning, at Schwarz skulde virke. Han røgtede den med Iver og havde megen Glæde af den. Han skrev derom til en Ven hjemme: „Der findes baade blandt gamle og unge adskillige, som af Hjertet

frngte Gud, og da De er en Ven af Børn, især af dem, som elske Jesus, saa vilde jeg ønske, at De en Gang kunde se mine Lam. De vilde hjertelig prise Gud derfor." Man har fra den første Tid en mærkelig Ytring af ham, som vistnok slaar til for alle ny Missiønerer: „Jeg forestillede mig i Halle de ydre Forhold altfor svære, og Menighedens Tilstand altfor god; jeg har fejlet i begge Retninger." Den samme Glendighed, som vi i vore Dage kende, indspøgte Kateketer og Medhjælpere, som synde og lyve, led man ogsaa den Gang under.

Blandt andre var der en, hvad Evner angaar, i høj Grad fremragende Indspødt, som hed Rajanaiken. Han havde vundet mange for Sandheden, havde været en Kraft af første Rang og en stor Støtte for Missionen. Men dette udmærkede Redskab hensejldt til Drukkenskab og gjorde Gæld efter stor Maalestok. Værre endnu blev det, da Kongen af Tansjur, en af de mange Herskere af Navn, som stod for Styret paa forskellige Steder i Indien under engelsk Højhed, udnævnte ham til Lighbrændings Inspektør, en Stilling, som bragte ham i nøje Forbindelse med Hedenstabet og i mangehaande Fristelser. Man faar et levende Indtryk af Kærlighedens Sorg ved at læse, hvad en af Missiønererne skriver om denne Mand, til hvem saa store Forventninger havde været knyttede, og som havde bragt saa bitter Skuffelse: „Rajanaiken sidder i Gæld op over Øren, og den er desværre væsentlig fremkaldet ved Drikkeri. Han kan ikke lade det være. Naar han er her, som han nylig var fra Marts til Maj, tager han sig temmelig i Agt; men helt kan han ikke holde sig fri. Gud omvende ham dog! Vi gaa ofte i Rette med ham, men han slaar det hen. Dette har jeg endnu villet tilføje. Gud give, at dette maatte blive det sidste Ord, jeg skrev, og at han i sin Forbarmelse snart, ja rigtig snart vilde kalde mig bort fra denne onde og jammerfulde Verden og gøre mig salig."

Men der var dog ogsaa glædelige og blivende Frugter

af Missionsvirksomheden. Mange lod sig forberede til Daa-
ben og udviste megen Glid og Opmærksomhed under Forbe-
redelsen. Allerede i det andet Aar af sit Ophold i Trankebar
kunde Schwarz fortælle, at der i det forløbne første Aar
var bleven lagt 400 til Menigheden. „Denne Efterretning“,
tilføjer han, „sender jeg med ydmyg Tak til Gud, ham tilkom-
mer Vren alene.“ Og disse unge Kristne vare inderlige i
Bønnen. En af Missionærerne skriver saaledes om en
Skriftemaalshandling, ved hvilken en indspødt Kristenkvinde
bad saa gribende og med saa mange Taarer, at alle de andre
indspødte, som vare med hende til Skrifte, gave sig til
bitterligt at græde.

Underligt er det hos Schwarz at finde, at han, hvis
Gerning stillede saa store Krav og lagde Beslag paa hans Tid,
dog var meget optaget af Fortiden. Han klager: „Hvor ofte
beflager jeg ikke i Stilhed, at saa megen kostbar Tid, baade
paa Skolen og Universitetet er bleven spildt paa Bagateller,
som ingen nu har Gavn af. Til dette Embede kræves ikke
en stor menneskelig Værdom, men Visdom og Raade fra oven,
en rigtig levende Tro paa Jesus og Guds faderlige Forsyn,
en villig Fornægtelse af alt det, som paa nogen Maade kan
staa hindrende i Vejen for den tro Udførelse af dette Em-
bede. Disse vigtige Ting faar man kun, naar man helt og
fuldt hengiver sig til Herrens Aand, men ikke, naar man
har travlt med alle Slags fremmede Ting. Gud være lovet,
som nu har aabnet mine Øjne. Han vil forbarme sig over
mig og ikke nægte mig sin Aands saa nødvendige Gaver.“
Mange unge Præster have kendt lignende Tanker som disse
den unge Missionærs; men de have, som ogsaa han, senere
lært, at „Kundskaben“ ganske vist kan „opblæse“, men ogsaa
være nyttig i Guds Riges Tjeneste.

Der var andre Ting fra Ungdomsdagene, som voldte ham
Strupler. Han havde i sin Studietid spillet Regler og i
saadant Spil vundet Penge; nu skrev han hjem til sine gamle
Lærere, om de ikke mente, at han burde tilbagebetale, hvad

han saaledes havde vundet. Ligeledes pinte det ham, at han som Lærer havde modtaget Smaagaver af Skolebørnene; og han skrev ogsaa hjem, om han ikke skulde, saa vidt muligt, erstatte Forældrene disse. Det hvilede som en Byrde paa ham, at han i sin Skoletid havde været Medlem af en Sangforening og deltaget i denne Forenings Festligheder. Alt dette viser en god Samvittighed, men viser ogsaa, at Schwarzh endnu stod i Opvækkelsens Tid og ikke var kommen ud paa de „10,000 Favnne Vand“ og havde deri sænket sine Synder. Men paa den anden Side maa det siges, at det er et smukt Ungdomsliv, hvorom der ikke kan siges værre Ting.

Schwarzh' Spørgsmaal i den Retning bleve besvarede med et langt, indgaaende Brev, hvori der gjordes opmærksom paa, at man ikke ved Tilbagegiven og lignende kan føre Sone til Kristi Offer. Der var intet andet end Kristi Død, der kunde retfærdiggøre og skænke Fred.

Paa dette Brev svarer Schwarzh blandt andet: „Jeg føler mit Hjerte lettet, Gud være lovet derfor. Han lader sit Ansigt i Naade lyse over mig arme, elendige Dm og skænke mig Fred.“

Den 18. November 1751 døde Missionær Kohlhoffs Hustru, i hvis Hus Schwarzh havde været Kostgænger; han holdt Vigtaalen over hende og havde til Tekst: „Jeg gaar altid med Livet i Hænderne, dog har jeg ikke glemt din Lov“ (Ps. 119, 109).

En vanskelig Sag blev Schwarzh indviklet i kun eet Aar efter sin Ankomst.

Missionær Johan Zacharias Kiernander i Raddalur, en Svensker af Fødsel, havde indladt sig i Handelsforetagender. Da han havde Held med sig og tjente endel Penge, gik det ham som Rovdyret, naar det har faaet Blod paa Tanden, han spekulerede videre, drev Handel og havde et stort og kostbart Varelager. Men det gik ham ogsaa, som der staar i Skriften: „De, som ville vorde rige, falde i Fristelse og Snare og mange daarlige og skadelige Begæringer, som nedsænke Menneskene i

Ødelæggelse og Fordærvelse." Missionsboligen blev Kiernander for lille og for tarvelig. Han byggede sig et stort, pragtfuldt udstyret Hus, hvori han gjorde Gilder og afholdt Baller efter en stor Maalestok. Hans Rigdom og Forretningsdygtighed kom i saa stort et Ry, at en af Sydhindiens muhamedanske Magthavere tilbød ham en hel Provins i Forpagtning. Kiernanders Medmissionærer fik dog dette Skridt forhindret, ja de fik ham til at gaa i sig selv, fortryde sit Graftald og opgive alle Handelsforetagender. Samtidig havde Kiernander den Sorg at miste en haabesfuld, højtelsket Søn; ogsaa denne Sorg drog ham til Gud. Rigdom og Guld var dog for Kiernander, hvad det brændende Lys er for den sværmende Myg. Han fastede sig atter ind paa Spekulationer, blev atter rig; men døde dog tilsidst 1709, 78 Aar gammel, i Fattigdom, men i from Virksomhed for Guds Rige.

I 1755 kom der endnu en Missionær til Trankebar, nemlig den paa Tyst oplærte Dansker Petrus Dame fra Glensborg, og man beredte sig ved den Tid til at fejre 50 Aars Jubilæum i Trankebarmissionen. Festen blev ogsaa afholdt med megen Glæde, uagtet Trankebar kort i Forvejen havde været Genstand for Overfald og Plyndring fra en Nabofyrstes Side. Det var ved den Lejlighed ogsaa gaaet ud over Hovedkirken, Bethlehemskirken. Til Valgsprog for Festen havde man taget Profetens Ord (Esajas, 60, 4—5). Festen blev forherliget ved Tilstedeværelsen af en af Ziegenbalgs Sønner, der var Handelsdirektør i dansk Tjeneste i Frederiksnaagor i Bengalen.

Efteraar 1755 drog Schwarz's Ven og Rejsefælle, Polkenhagen, til Nikobarøerne. Den danske Regering havde nemlig den Gang disse Øer i Besiddelse, og havde opfordret en af Missionærerne i Trankebar til at drage did. Dertil var saa Polkenhagen bleven udvalgt. Men dette Foretagende, som var begyndt med lyse Forventninger, fik en trist Afslutning. Nikobarernes Klima viste sig dødbringende for Europæerne.

Næsten hele den danske Besætning blev syg; den nidkære, trofaste Polkenhagen gik fra Sygeseng til Sygeseng med Bøn og Trøstens Ord og rakte Nødverens Sakramente til de døende. Snart blev ogsaa han syg og døde 28. November 1755.

Der blev stor Sorg i Trankebar, ikke mindst hos Schwarzh, der havde overtaget Polkenhagens Gerning i Forening med sin egen.

Midt i sin megen Travlshed og mange Sorger glemte Schwarzh dog ikke sin Hjemstavn. Hans inderlige Kærlighed til sit Barndomshjem og hans kære hjemme var et stærkt fremtrædende Træk i hans i saa mange Henseender elskelige Karakter. Et Par Aar efter sin Ankomst til Trankebar havde han sendt 20 Daler hjem til sin Fader. En stor Ildbrand havde hjemspøgt Sonnenburg, og en Ildbrand i de Dage, da man ikke kendte til Assuranceelskaber o. l., medførte altid et stort Tab, saa skrev han følgende Brev til den danske Missions Sekretær, Justitsraad Finkenhagen:

„Da jeg har modtaget den bedrøvelige Efterretning, at en stor Ildbrand i min Fødeby har lagt min Faders Hus i Aske, saa har jeg tænkt paa Udvej til, som det er min sønlige Pligt, at yde ham lidt Hjælp. Da jeg har et Ur, som jeg har faaet i Foræring i England, og som jeg har liden Brug for, har jeg dristet mig til at sende dette til Deres Velbaarenhed med Skibspræsten paa det kongelige Krigsskib „Bornholm“, Hr. Bram, med ærbødig Bøn om at sælge det til en Urmager og sende Pengene i Forening med vedlagte Brev til mine Forældre i Sonnenburg i Neumark.“

Trankebar, 17. Oktober 1753.

Der blev nu paa Baisenhuset i København afholdt Auction over Uret. Højeste Bud blev 14 Rigsdaler og 3 Mark, som saa bleve sendte til deres Bestemmelsessted.

Et af Brevene til hans Forældre er endnu bevaret og er betegnende for hans varme Familiefølelse.

Det lyder saaledes:

„Mine i den Herre Jesus hjerteligt elskede Forældre!

Da jeg tænker, at der i Løbet af et Par Uger vil afgaa et Skib herfra, skriver jeg disse Ord til Eder. Allerførst priser jeg med Eder Gud, som har hjulpen Eder i al indvortes og udvortes Nød. Hans Navn være lovet og priset for dette! Han skal og vil udfri os af alt ondt og af Naade for sin Søns Blods Skyld hjælpe os igennem, til vi naa hans himmelske Rige, hvor al Graad og Klage for evigt viger, og Fryd og Glæde følger Hjerterne. Men saa længe vi endnu vandre i denne Verdens Drk, oplyse han vore Sjæle med sit Guddomslys, at vi kunne lære at forstaa, at den hele Verden og alt, hvad den har, er for Skade at regne mod Jesu Kristi vor Herres Kundskabs Ypperlighed!

Og ved denne kraftige og ved hans Aand virkede Kundskab drage han vore Hjerter bort fra Verden til sin Kristus og til troende Tilsegnelse af ham. Ja det gøre Gud ved Eder i Europa og ved mig i Indien! Det ønsker og længes min Sjæl efter! Ja, den hungrer og tørster efter ret at erkende den dyrebare Frelser Jesus Kristus, efter at være inderligt forenet med ham, efter altid at nyde hans Forsoning og Velsignelse, efter at hænge barnligt ved ham og tjene ham ydmygt, efter at elske og prise ham. I denne Jesu Kristi Skole har jeg vel næppe endnu lært „ABC“'n. Ved dog for mig, at den Herre Jesus maa gøre mig til sin oprigtige og tro Tjener. Og dette er ogsaa mit Ønske for Eder. Han, der kan gøre mere, end vi bede og fatte, høre naadigt alle vore Sukke. Hvor vilde vi glædes, naar vi en Gang traf sammen med Fryd for den Herres Jesu Kristi Trone! Han lade dog ingen af os blive tilbage!

Dette beder jeg forelæst for min kære ældste Søster. Get er fornødent, Maria har valgt den bedre Del. Den Herre Jesus gøre ogsaa hende til en saadan Maria, der med Foragt for det jordiske vælger det ene fornødne. Saa beder

jeg ogsaa og lader hende bede, at hun ikke maa ringeagte sin Moder. Vi have i Ungdommen rigeligt overtraadt det fjerde Bud og have nok at afbede. Da vi nu ere komne til Mars, skulde vi nu ogsaa ved Kristi Kraft gøre det godt igen. Mine andre kære Søskende hilser jeg hjerteligt, ogsaa min ret inderligt elskede Anna Elisabeth, som for 2 Aar siden for første Gang stededes til den hellige Nadvere. O, maatte hun dog for evigt holde fast ved den Herre Jesus Kristus i ægte Tro og ægte Kærlighed! Jeg tænker mig, at Dorothea Louise og Anna Elisabeth som kære Guds Børn ogsaa ere kront ærbødige og lydige mod Forældrene.

Hvad min Broder Karl Ludvig angaar, da skriver jeg ved denne Lejlighed til Hr. Dr. Francke for at faa ham ind paa Bassenhuset i Halle. Som forældreløs kan han jo ikke blive optaget, da begge hans Forældre endnu leve. Derfor maa der aarligt betales for ham. Jeg for min Del vil gerne gøre, hvad jeg kan, og vil nu ogsaa skrive til Dr. Franck, at han skal holde 10 Daler tilbage for ham, men sende Eder 10 Daler, at I kunne sende ham til Halle. Vil han smukt hengive sig til Gud, saa vil Gud hjælpe ham.

Hermed slutter jeg, da jeg er noget træt af Tandpine, som jeg i 10 Dage stadig har lidt af, jeg befaler Eder, mine kære Forældre, Søskende, Svoger, Jesu Kristi Raade i Bold og forbliver, saa længe jeg lever, mine i den Herre Jesus højtelskede Forældre

lydigste Søn

Christian Friedrich Schwarz."

Da Faderen døde i den for den Tid høje Alder 67 Aar, kom den ovennævnte Karl Ludvig til Halle som forældreløs. Francke havde sendt den syge, fattige Olding 50 Daler til Pleje og Lægemidler. Da Sønnen i det fjerne fik Bud om Faderens Bortgang, skrev han et Brev tilbage, som ogsaa aabner et dybt Indblik i det rige Fond af Kærlighed, der var i hans Hjerter.

Deri skrev han blandt andet: „I Særdeleshed har den

Kærlighed, som Deres Højærværdighed har vist min salig Fader paa hans Sygeseng og Dødsleje, bevæget mig til Glædestaarer flere Dage i Træk. Man kunde ikke have vist mig nogen større aandelig Belgerning end den, at De saa kærligt har kvæget min stakkels syge Fader. Den Herre Jesus lønne Dem paa det bedste derfor, han krone Deres Arbejde med sin vældige Betsignelse, han forsøde Deres Lidelser og vederkvæge Dem paa Deres Sygeleje, naar Deres Afskedstid kommer. Aldrig vil jeg, saa længe der er Aande i mig, glemme denne Kærlighed, som blev udvist mod min saa højt elskede Fader. Jeg græder altid, naar jeg tænker paa min Faders sømme Omhu for min Opdragelse, hvor redbon han skaffede alt, hvad der skulde til, selv om han skulde gøre Gæld derfor, den Villighed, hvormed han bortsendte mig til Indien, hans sidste Ord: „Glem din Faders Hus“, og endelig hans faderlige Betsignelse, som jeg agter højere end store Skatte, og som faar mig baade til at græde og juble. For- glemmer jeg hans Kærlighed, saa glemmer jeg før min højre Haand. Derfor var det mig saa inderlig en Glæde, at Deres Højærværdighed i hans Armod og Sygdom sendte ham noget til Bedervedelse. Med største Fornøjelse vil jeg betale det tilbage til den herværende Missionskasse. Jeg er ved dette kommen til at tænke meget paa, hvor godt det er, naar Forældre ikke drive Afguderier med deres Børn, og derfor ikke mod Guds Villie træbe at beholde dem, men lade Gud have fri Haand til at bruge dem, hvor han vil. Hvem ved, om jeg havde kunnet hjælpe min Fader, hvis jeg var bleven i Tyskland. Jeg havde maaske kunnet yde ham endnu mindre Hjælp, end jeg har kunnet yde ham fra Indien. Det gjorde stærkt Indtryk paa mig, da jeg hørte, hvorledes han for dem, som ansaa det for taabeligt at han gav sit Samtykke til min Rejse til Indien, havde vidnet, at han troede, at det vilde volde ham Nød paa hans Dødsleje, hvis han holdt mig tilbage. Den Herre Jesus skrive mig dog ret i Hjertet, hvad der staar i Slutningen af det 26. Vers i den skønne

Salme: „O du Guds Lam“. „Hvad man mister tung til Mode, Vender Gud dog til det gode.“ Ogsaa sin Stedmoder hjalp Schwarck trofast og kærligt, uagtet hun ikke synes at have været noget meget aandeligt Menneſke.

Der hvor Paulus for Korinthierne optæller alle de mange „Farligheder“, han havde mødt og gennemgaaet, nævner han ogsaa „falske Brødre“. Det er dog ikke blot „falske“, men ogsaa sande Brødre, ægte Guds Børn, som kunne berede Brødre i Kristus om ikke „Farligheder“ saa „Bansfeligheder“. Det maatte Schwarck gøre Erfaring om i 1760.

Vi kende her i vort Fædreland desværre altfor godt til Rivninger mellem forskellige Retninger i den danske Kirke. Det er en stor Sorg for mange troende Hjerter. Men hvis man mener, at det er noget ganske nyt, saa tager man fejl, ogsaa i den Retning gælder det salomoniske Visdomsord: „Hvad, som var, skal og vorde, og hvad som er ſket, det samme skal og ſke, og der er intet nyt under Solen.“ Saaledes var der i Schwarck's Dage en stærk Spænding mellem de tvende hellige H'er, Halle og Herrnhut. Man saa ſkævt til hinanden fra begge Sider, og der faldt ublide, ja haarde, dømmende Ord de to Parter imellem.

Det var derfor med temmelig blandede Følelser, at Schwarck og hans Medarbejdere 2. Juli 1760 vare Vidner til, at 14 af Brødremenigheden udsendte Miſſionærer holdt deres Indtog i Trankebar.

De ny ankomne købte ſig Hus og Have og aflagde Beſøg hos de Miſſionærer, ſom før dem havde været paa Stedet. Det tegnede til, at man, om man ikke juſt kunde arbejde ſammen, dog kunde leve ſammen i Venlighed. Men „liden Tue kan vælte ſtort Læs“. En af Brødremenigheden, ſom havde opdaget, at Miſſionær Dame var dygtig i Bogbinderkunſten, bad denne om at indbinde en af deres Andagtsbøger. Denne underſøgte Bogen og fandt adſkillige Ytringer og Udtryk, ſom tyktes ham ſtridende mod den rene Lære og Kirkens Talebrug. I ſin forbausende og for os ufattelige

Sneverhjerthethed sender han den stakkels uskyldige Bog uindbunden tilbage til sin Gjermænd. Dette blev saa igen fra Herrnhuternes Side betragtet som en tilkastet Handske, og al Omgang var afbrudt mellem de tvende Lejre.

Bærre endnu blev det, da den ovenomtalte Rajanaiken meldte sig hos Herrnhuterne og tilbød ikke blot sin Tjeneste, men ogsaa at føre en Del af de andre Missionærers lille Menighed med sig over til Herrnhuterne. Det bør dog tilføjes, at Herrnhuternes Fromhed og Hellighed maatte anerkendes af deres Modstandere. En af disse skriver: „Det er ikke til at beskrive, hvorledes Herrnhuterne i saa kort Tid have insinueret sig hos danske, franske, engelske og Malabarere ved deres efter egen Villie formedelst Ydmyghed og Engles Dyrkelse glinsende Bæsen, allerhøjest paa et Sted, hvor de, som ere i Stand til at prøve Aander, ere ganske saa; hvad Under, derfor, at de, som ere Skaller, i Almindelighed gaa for Rærner? Derjom de vare saa rene i deres Grundsatninger og Lærdomme, som deres Levnet er udvortet for Verdens Dine, saa var ikke saadan Sekt eller Slægt at finde.“ Den samme fortæller ogsaa, at de Indspøgte gav Herrnhuterne Navnene „de hellige“ og „de vise.“

De gamle Missionærer klagede til den danske Guvernør Forch, som de stod paa en meget venlig Fod med, og de forklarede ham, at Brødremenighedens „Principper, Lærdomme og hele Forsatning stod i aabenbar Modsatning til de guddommelige Sandheder i den hellige Skrift og den lutherske Kirkes symboliske Bøger“. Men der var intet ved Sagen at gøre, Herrnhuterne havde i Kjøbenhavn sikret sig store Rettigheder. Frit maatte de holde deres Gudstjeneste efter egen Skik, og frit maatte de forkynde Evangeliet for Hinduerne. Schwarz var meget nedslaaet og dybt bekymret. Han skrev: „Den Herre Jesus holde den rene, pure, fulde Forkyndelse af sit dyrebare Evangelium usforvansket iblandt os, han bevare naadigt vore Menigheder fra al ijælesfordærvende Vildfarelse og Sværmeri.“

Ved nærmere Undersøgelser viste det sig dog, at der forelaa en Art „from Svig“ fra Herrnhuternes Side. Der var fra den danske Konge udstedt et omfattende Privilegium, men det var udstedt med Hensyn til en Mission, som Herrnhuterne havde lovet at begynde paa Nikobarerne. Derefter havde Herrnhuternes indflydelsesrige Ven, Grev Moltke, Formand for det „asiatiske Kompagni“, underhaanden hos Kongen, bagved de andre Ministres Ryg, faaet Privilegiet udvidet til ogsaa at gælde for Trankebar, uden at Kongen, Frederik den 5te, havde været rigtig klar over Betydningen af dette. Da nu Sagen kom frem igen, saa kom der fra København et „quos ego“ („jeg skal komme efter dem“), som løb saaledes:

„Til Præses og Direktører for det asiatiske Kompagni!

„Vor synderlige Gunst! Efter at vi meget ugerne have erfaret, at de til Nikobarerne bestemte saakaldte Herrnhuter endnu ikke have begivet sig derhen, men opholde sig i Trankebar, hvor deres Nærværelse siges at volde Urolighed; saa er det vor naadigste Villie og Befaling, at I med det i Aar til Trankebar udgaaende Skib lade de nævnte Herrnhuter vide, at, hvis de ikke inden et Aars Forløb efter at denne vor allernaadigste Befaling er bleven dem forkyndt, have begivet sig til de omtalte Nikobarer, skulde nævnte Herrnhuter med næste Skib vende tilbage til Europa, saaledes at ingen af dem bliver tilbage. Hertil have I at træffe de fornødne Foranstaltninger, og I have at rette Eder allerunderdanigst herefter.

Givet paa vort Slot Fredensborg, 16. November 1762.

Friderich R.

Men end ikke denne kraftige Skrivelse kunde fordrive de ubudne Gæster, som havde faaet fast Fod i Landet og vundet Indgang hos Befolkningen. Gennem Venner i Europa fik de Kongens Brede dæmpet og Tilladelse til foreløbig at forblive, hvor de vare.

Schwarz fulgte mod disse og andre Fortrædeligheder det

gamle Raad: „Ora et labora“ („bed og arbejd“). Han skrev om sin Virksomhed i Trankebar: „Gid Herren dog vilde velsigne min Virksomhed! Vißt er det, og jeg lærer det altid bedre, at hverken den, som planter, eller den, som vander, er noget, men Gud, som giver Vækst. Den, som i Missionskaldet ikke stoler paa sig selv og sin egen Kraft, men i Ydmyghed, under Bøn og Taarer gaar ud for at søge efter det fortabte og venter paa tidlig Regn og sildig Regn fra Herren, han vil faa Velsignelse fra Gud og blive bevaret for mangen unyttig Sorg. Og skulde Velsignelsen end ikke vise sig, saa opmuntre Gud dog Hjertet, og vi kunne undertiden sige: „Men paa dit Ord vil jeg udkaste Garnet; — og da de havde gjort dette, fangede de en stor Hob Fisk.“ Dette Bibelsprog rinder mig ofte i Hu, især fordi det var Teksten til min første Prædiken, og fordi Gud ved det har frembragt Aandsarmod og tillige en barnlig Tillid til sit Ord i min Sjæl.“

Kapitel III.

Svagt Helbred. — Lutheranerne paa Ceylon. — I Colombo. — Sygdom. — Skriftemaal og Aftergang. — Tilstanden paa Ceylon. — „Manden er god, men hans Frakke er daarlig.“ — Hollændernes Missionsarbejde. — En Overraskelse. — „Naar Enden er god, er alting godt.“ — Misundelse mellem Brødre. — Tansjur og Tritsjinopolis Templerne paa Klippen. — Sirengam. — „Himmeldøren.“ — Dyrtid og Frakald. — Dpør i Madras. — Stormen paa Madura. — Major Prestons Død. — Chambers Skildring af Schwarz. — „I ere mine Brødre.“ — En Bramin, som siger Sandheden. — Samtaler med Nabobens Søn. — Fra dansk til engelsk Tjeneste. — Fremgang i Arbejdet. — Schwarz lærer Persisk. — Schwarz som Diplomat. — En hellig Mand.

Indien er i mange Maader et dejligt Land, men Klimaet er daarligt for Europæere; de færreste leve ret længe der, uden at faa Men paa deres Helbred. Heller ikke Schwarz

gik Ram forbi. Allerede i de første Aar klagede han i sine Breve over Anfald af en Sygdom, han kaldte „Almorein“, saa vidt man kan skønne, en Art Blodgang. En af hans Kollegaers Kone, Fru Zeglin, tog sig af ham, naar han var utilpas, og desuden blev han plejet med Kærlighed og Omhu af sin indspøjte Tjener. Disse Anfald havde altid været forbigaaende; men i November 1759 fik han en tør og meget besværlig Hoste, som gjorde hans Venner ængstelige for ham.

Samtidig løb der et: „Kom over og hjælp os!“ fra Ceylon. Denne Ø, Skønheden blandt alle Jordens skønne Øer, den „duftende Ø“, som den ogsaa er bleven kaldet, fordi Duften fra den mærkes langt ud paa Havet af de forbi sejlsende Skibe, tilhørte den Gang Hollænderne. Men der var mange Tyskere i hollandsk Tjeneste. Blandt disse var der atter en stor Del Lutheraner, som ikke kunde bevæge sig til at deltage i de reformerte Hollænderes Altergang. Disse Lutheranere havde nu bedet Missionærerne i Trankebar om at sende en af deres Midte over til Ceylon, for at de kunde nyde Nædveren paa ret lutherisk Vis, noget, de havde savnet haardt og længtes saare efter.

Man blev i Trankebar enig om, at da Schwarzh's Helbred formentlig vilde have godt af et Ophold i sundere Egne, og der tillige paa Ceylon aabnedes en Dør for ham til Virksomhed for Guds Rige, skulde han rejse did. Det skete ogsaa i det følgende Foraar.

Schwarzh satte over Havet til Tafna, en mindre Ø, der ligger tæt op til Ceylons Nordkyst, og paa hvilken der ligger en By af samme Navn. For at faa den hollandske Regerings Tilladelse til at virke, maatte han imidlertid rejse til Colombo, Dens for sin vidunderlig skønne Beliggenhed berømte Hovedstad. Men her var han ogsaa kommen paa det rette Sted; thi det viste sig, at her var ikke mindre end 400 Lutheranere, der meldte sig til Altergang. Regeringen stillede sig vrangvillig lige overfor ham og gav kun modstræbende

den forlangte Tilladelse. Og da han, paa Grund af Altergæsternes store Antal, bad om Tilladelse til at dele dem og holde to Nadvergudstjenester, blev det ham forment. Anden Pinsedags Eftermiddag skulde han holde Skriftemaalet og Altergangen den følgende Fredag.

Da anden Pinsedag kom, blev Schwarck syg, og det alvorligt, saa alvorligt, at han svævede mellem Liv og Død. Det tog Tid at komme til Kræfter. Anden Pinsedag havde det været 26. Maj; men først den 27. Juli kunde Schwarck holde det bebudede Skriftemaal og Dagen efter Altergangen, der varede samfulde 5 Timer og satte hans Kræfter paa en svær Prøve. Dog kom han godt igennem og befandt sig vel bagefter. Han var blevet plejet med den største Omhu og havde vundet mange Venners Kærlighed. Da han efter et Mars Ophold i Colombo rejste bort, siger han om Afskeden fra sin gode Bært, at den „bevægede hans hele Hjerte, næsten paa samme Maade som det var sket, da han elleve Aar i Forvejen gik ud af sin Faders Hus.“ Senere holdt han Altergang i Point de Galle paa Ceylons Sydkyst og i Safna.

Tilstanden paa Ceylon fandt han alt andet end tiltalende. Han skriver: „Den allerstørste Del af Indbyggerne ere ikke blot fattige, men bundfattige, dels fordi Kompagniet kun giver lidet for Kaffen, som Befolkningen dyrker, dels fordi dets Embedsmænd udsuge Befolkningen. Guvernørerne pine Pengene ud af Høvdingerne, disse igen ud af deres Undersaatter, og saaledes gaar det bestandigt. Naar en Guvernør forlader Ceylon, beløber hans Formue sig ofte til 40—60 Tønder Guld (= 8—12 Millioner Kr.). I kirkelig Henseende ser det aldeles jammerligt ud.“

Hos Lutheranerne synes der at have været mere aandeligt Liv. De vilde saa gerne have en Præst af deres egen Kirke og vilde med stor Glæde underholde ham; men det vilde Regeringen paa ingen Maade tillade.

Schwarck vilde ikke tage imod Løn eller Gave af sine

Trossfæller, da han frygtede for, at Bengene skulde være erhvervede paa daarlig Vis, hvortil der var saa stor Fristelse og saa megen Anledning under de bestaaende Forhold. Kun en Klædning lod han sig paanøde som Gave, da hans egen var aldeles udslidt, og han erfarede, at Folk sagde: „Manden er god, men hans Frakke er daarlig.“ Der blev ogsaa drevet noget, som man kaldte Mission, paa Ceylon. Men Schwarzk fandt, at det var saa godt som, ja værre end, intet.

Han skriver om denne af Hollænderne øvede Missionsvirksomhed:

„Blandt Malabarerne paa Tasna og Singaleserne i det columbiske Gebet bliver der arbejdet; men hvorledes? Hver af de to Prædikanter paa Tasna, som ere indfødte Malabarere, have et særegent Distrikt. En Gang hvert Aar rejser han paa Visitation, ved hvilken Lejlighed ogsaa en Skoletilsynsmand følger med. Kommer han da i en Landsby, samler Folk sig, og han holder en Tale til dem. Dernæst blive alle Børnene, som ere fødte i Tidsrummet, siden han sidst var paa Stedet, fremsførte og døpte, selv om deres Forældre ere Hedninger. Naar Børnene ere døpte, finde Egtevielserne Sted, ogsaa naar paagældende ere Hedninger. De større Børn kaldes Skolebørn og vedblive med at være det, indtil de blive indskrevne i Kompagnibogen, og holdte til at gøre Høveriarbejde. Skolemestrene ere hartad alle nogle sjælle Personer, som slet ingen Forstand have paa at undervise. Deres Løn er ringe, derfor bruge de Børnene til at dyrke deres Jord. Naar saa Visitationen nærmer sig, samle de Børnene og lære dem den heidelbergse Katekismus og nogle Bedesformularer.“ En af de hollandske Præster havde meget betegnende sagt til Schwarzk: „Skolemestrene forstaa ikke mere af Religionen end denne Bæg.“

Schwarzk raadede Præsterne til at samle Lærerne om sig, undervise dem og derved gøre dem skikkede til at undervise andre.

Da Schwarzk efter sit Ophold paa Ceylon kom hjem til

Trankebar, ventede der ham en meget stor, men mindre behagelig Overraskelse. Der var kommen en Brud til ham fra København. Med denne løjerlige Sag hængte det saaledes sammen:

Halvshyvende Aar i Forvejen var Præsten Bøhm reist fra Trankebar. Missionær Zeglin og dennes Hustru havde da anmodet ham om at overtale en Søster til Fru Zeglin til at rejse over til Trankebar og tage en Veninde med til Selskab. Bag denne Opfordring laa denne Tanke, at en af disse kunde blive Missionær Kohlhoffs Hustru; han var nemlig Enkemand og havde svært ved at faa sine to Pigebørn opdragne. Dette var sket med Kohlhoffs Willie og Vidende, og han havde selv ved Afskeden sagt til Bøhm: „Udfør saa det, som er Dem betroet, i Guds Navn.“ Muligt er det, at der ved den Lejlighed kan i Spøg være falden en Ytring, som „at man ikke kunde vide, om Schwarck vilde tage den ene af de to ventede Damer til Ægte.“ Men Schwarck havde i ethvert Fald ikke givet Anledning til Formodning om, at han gif i Giftetanker.

Bøhm synes helt at have skrevet Sagen i Glemmebogen. Først fem Aar efter hans Hjemkomst faldt Løftet ham ind. Han synes da at være bleven betaget af Anger og derfor af Iver for at gøre sin Glemsonhed god; thi han skrev til Finkenhausen, at Missionærerne hvert Aar skrev til ham om at faa to Brude udsendte, den ene til Kohlhoff og den anden til Schwarck. Dette var dog ikke sandt, i ethvert Fald for Schwarck's Vedkommende. Bøhms Iver var heller ikke frugtesløs. Finkenhausen paatog sig at give „Kirsten Gifteknivs“ Rolle, og han kunde virkelig snart melde til Francke i Halle, at der var affendt en 33 Aar gammel Jomfru, Pernille Thors, som skulde være Kohlhoffs Hustru, og en 40aarig, Anna Sofie Pap, som Schwarck skulde have.

Den Schwarck tiltænkte Brud synes at have været en noget tvivlsom Person. Af den medrejsende Missionærassistent Bliesner og Hustru blev hun beskyldt for at have

spillet Kæreste med en af Skibets Officerer og i det Hele taget at have opført sig usømmeligt. Missionærerne vilde derfor ikke modtage hende; men den danske Præst Maderup forbarmede sig over hende og optog hende i sit Hus, da han troede paa hende, som besvor sin Uskyldighed højt og dyrt og forsikrede, at det var ondskabssuld Bagvaskelse af Fru Bliesner, der havde fattet Nag til hende og fortrædiget hende paa enhver Maade under hele Overrejsen.

Schwarz modtog Budskabet om, hvad der ventede ham, paa Hjemvejen, i Havnestaden Negapatnam, hvor han var sejlet over fra Ceylon.

Vi kunne forstaa, at naar en Mand aldrig har tænkt paa at gifte sig, og han saa brat faar Bud om, at en Kvinde er rejst over Havet, saa langt som fra „Danmarks dejligst Bang og Bænge“ til Koromandelkysten, i det glade Haab at blive hans Hustru og grunde et Hjem ved hans Side, da maa han blive, hvad man med et moderne Udtryk kalder, mellemfornøjet, hvis han ikke vælger at blive smælvred. Det sidste valgte Schwarz. Han modtog Brevet i fleres Nærværelse; men blev saa ude af sig selv af Harmen, at han næsten ikke kunde beherske sig. Og han satte sig straks og skrev et Brev til København, som baade havde Næb og Klør. Brevet, som Jenger i sin Tid fandt i Arkiverne i København, lyder saaledes:

„Jeg, Christian Friedrich Schwarz, bevidner for den alvidende Guds Ansigt, som ikke alene ved alt, men ogsaa vil drage alt for Dommen, at jeg aldrig, hverken mundtlig eller skriftlig, hverken for kortere eller længere Tid siden har givet enten Hr. Justitsraad Finkenhagen eller Hr. Böhme i Kommission at skaffe mig et Gruentimmer til Medhjælperse og fra Kjøbenhavn sende hende herover. Altsaa vidner jeg for Gud, at hvad i denne Sag er forefaldet og sket, er sket uden mit Vidende og uden at jeg ved et eneste Ord har givet Anledning dertil, saa det hverken forbinder mig for Gud eller Menneskene. Denne Erklæring vil jeg have anset

og bedømt som den allerstærkeste Ed, der for Retten kunde fordres af mig, ligesom jeg ogsaa, om jeg paa Dødsfengen skulde blive adspurgt, ikke kunde tale anderledes. Hertil føjer jeg endnu 1) At jeg i Begyndelsen intet har vidst af den Kommission, som de kære Brødre, Hr. Kuhlhoff og Beglin, have givet Hr. Bøhme og Justitsraad Finkenhagen, men først længe efter har erfaret det: 2) At om jeg kun havde talt et Ord med Hr. Bøhme om saadan Sag eller givet ham Kommission, saa maatte mit Navn jo for 7 Aar siden være bleven nævnet; men i de Breve, som i en Række af 7 Aar ere skrevne, nævnes mit Navn aldrig. 3) Derfor vil Hr. Justitsraad F. ikke kunne forevise en Linie fra min Haand, hvori jeg giver Fuldmagt til at udbetale noget af min Gage til en saadan Person, ligesaa lidt vil Hr. B. kunne producere sligt. 4) Havde jeg haft saadan Hensigt, saa havde jeg handlet højest underfundigt ved ikke at aabenbare en eneste af mine kære Brødre noget derom. 5) Om ogsaa denne Jomfru Ane Sophie havde opført sig ganske skikkelig og vel paa Skibet, saa at ikke et Ord kunde anføres imod hende, saa havde jeg dog ikke kunnet beslutte mig til at ægte hende. Derfor afholder jeg mig fra at bedømme, hvad der er sket paa Skibet eller i det mindste bliver fortalt. Thi om ogsaa hun for Retten kunde godtgøre, at hun havde opført sig vel, saa bevidner jeg dog herved, at jeg aldrig vil ægte hende. 6) Da jeg nu er fuldkommen uskyldig i denne Sag og intet, hverken mundtlig eller skriftlig har bidraget til hendes Udsendelse, saa betaler jeg ikke en Hvid af de Omkostninger, som ere foraarjagede. Den Skam og Spot, som jeg lider uforskyldt, vil jeg af Hjertet tilgive.

Fredens Gud træde Satan, Fredsforstyrrelsen, under Fødder.

Skrevet i Negapatnam 9. September 1760."

Det var klar Bæst og luffede alle Sunde til for den arme Jomfru, idetmindste fra den Kant. Men „naar Enden

er god, er al Ting godt", og denne pinlige og bedrøvelige Sag fandt en Afslutning, som tilfredsstillede alle Parter.

Kohlhoff syntes godt om Pernille Thors, ægtede hende og levede et lykkeligt Ægteskab med hende. Guvernør Forch, hvem Ane Sophie Pap overhængte med Klager og Bønner, fandt en gammel dansk Løjtnant ved Navn Hallager, som var villig til at ægte den saa haardt skuffede Kvinde, og Forch gjorde, i Glæde over at blive befriet fra sin Plageaand, et flot og stort Bryllup for de tvende. Den Hallagerste Ægteskabslykke varede dog kun kort, da Fruen døde et Aar efter Brylluppet.

Schwarck's Helbred havde haft godt af Opholdet paa Ceylon. Men ved et Stød paa Skinnebenet fik han en Blodforgiftning, som stod paa i længere Tid, og gav hans Helbred et nyt Anæf. Hans højre Arm var halvvejs lam, hans Haand rystede og Hosten indfandt sig ved enhver stærkere Temperaturforandring. For at komme sig, rejste han Nord paa til Madras; men der var ingen Bedring at spore. Der var nu Tale om, at han skulde rejse en Tur hjem til Tyskland for at komme til Kræfter.

Ved denne Lejlighed kom det til at aabenbares, hvor sandt det er, hvad Kingo siger, at „store Helgen ogsaa have Adams Nød og Klæder paa." Af et Brev fra Schwarck's gode Ven, den nidkære, fromme og flittige Kohlhoff, kan man se, at denne ikke kunde unde sin Ven og Medarbejder denne Bederkvægelse, fordi han mente, at han selv var nærmere til en saadan Hjemrejse, da han havde været længere i Indien, og at han var meget fornærmet, fordi Schwarck ikke havde talt med ham derom. Schwarck kom da heller ikke hjem, men fik andet Steds Grinde.

Fra Trankebar var der udgaaet fristelig Paavirkning ind ad Landet til, og navnlig havde der dannet sig Menigheder i de to betydelige Stæder Tansjur og Tritsjinopoli.

I Rajahen af Tansjurs Tjeneste stod en Hamborger Kaptein Johan Wilhelm Berg, og denne havde en Afdeling Leje-

tropper under sig, som næsten alle vare Kristne. Berg var gift med en portugisisk Dame fra Trankebar og var derved kommen i Berøring med Missionen paa dette Sted. Paa hans Opfordring havde Schwarz allerede en Gang tidligere været paa Besøg i Tansjur. I 1762 kom der igen Bud fra Berg om en Missionær, der kunde døbe hans yngste Barn og holde Altergang med de Kristne i Tansjur.

Schwarz, og en anden Missionær, Klein, fulgte Indbydelsen og indviede ved den Lejlighed et lille Bedehus, som Berg paa egen Bekostning havde opført. Efter en Tids Ophold i Tansjur drog de to Missionærer til Tritsjinopoli, som den Gang var Sædet for en af Sydiindiens store Magthavere, der førte Titelen Nabob. Her fandt Schwarz og hans Ven en kærlig Modtagelse hos den engelske Major Preston, der var Kommandant i den Fæstning, som beherskede Staden.

Tritsjinopoli ligger paa en vidtstrakt Slette, den havde den Gang en halv Million Indbyggere og var Hovedsædet for en stor Værkflid. Midt i Staden hæver en høj Klippe sig henimod 500 Fod i Vejret, synlig i mange Miles Omfreds. Denne Klippe er en stor Helligdom for Hinduerne. Paa vidunderlig Vis skal den være bragt fra Norden og lagt paa sin Plads. Ud en overhængende Gang med Trappetrin af Sten gaar man op til Klippens Overflade, hvor der knejser et pragtfuldt Tempel for Siva, som den „der ogsaa blev Moder“ og i Barmhertighed „leder sine Tilbedere med Moderhænder paa alle deres Veje.“

Paa den højeste Top af Klippen ligger der desforuden et lille Tempel for Ganesa, Kundskabens Gud, som med Elefanthovedet, den afbrudte Stødtand, de fire Arme, den tykke Mave, de korte Ben rider paa en hæslig Kotte, der er hans hellige Dyr, og som paakalbes ved alle Foretagender og er en af de Guder, som hylbes mest og tilbedes hyppigst. Nær ved Staden, der hvor Floderne Kaveri og Kolerun dele sig, ligger Sirengam, den hellige Ø med nogle af de kolos-

saleste Bygninger i Indien, ja i den ganste Verden. Syv Mure i Kvadrat med høje Taarne, den ene udenom den anden i saa stor Afstand, at der findes 2 Rader Huse med Haver imellem, indeslutte en Plads inderst inde, som er saa stor, at der findes 21 Templer paa den. Under hvert Taarn er der en Port, og kommer man gennem den fjerde Port, staar der til højre det „tusindfodede“ og til venstre det „hundredfodede“ Hus til Ophold for Pilegrimme; disse Huse kaldtes saa, fordi det ene hvilede paa tusinde, det andet paa hundrede Søjler. Gennem de første fire Porte maatte Kristne, Muhamedanere og Sudraer komme; men de inderste Porte maatte kun betrædes af Braminer. Der fandtes i denne Helligdom et Afgudsbillede af purt Guld med to usfaterlige Diamanter som Øjne, og dette skal have staaet i et kunstigt Hjul, der bestandigt drejede sig rundt. Foruden denne Tempelgaard er der paa samme Ø en mindre kaldet „lille Sirengam“, ligeledes omgivet af 7 Mure, som trods sit Navn af „lille“ dog er stor nok til at rumme 10,000 Mennesker.

Af alt dette kan skønnes, at her var ret et Hedenskabets Midtpunkt og Livskilde og at der derfor ventede Missionæren en haard Kamp, men saa ogsaa Udsigt til en herlig Sejr. En Modvægt mod det vældige Hedenskab var det, at Statens bundløs rige Herre, Naboben, var Muhamedaner, og at Englænderne fra Fæstningen beherskede Staden.

Kort efter Schwarz's Ankomst fejredes her en stor Fest, kaldet „Himmeldøren“. Ved den var der efter hans Beretning 2 Millioner Pilegrimme samlede; og Schwarz var ikke af dem, der tog Munden fuld og overdrev.

Schwarz besluttede at blive foreløbig i Tritsjinopoli og her fandt han i Grunden sin første selvstændige Virksomhed. Over sin første Beretning herfra skrev han: „som døende og se, vi leve“. Det var nemlig under megen legemlig Skrøbelighed han begyndte og under megen legemlig Skrøbelighed han fortsatte sin Virksomhed her. Han fandt Støtte i en fristelig og dannet Soldat, som Major Preston overlod ham;

Preston stod ham i det Hele taget bi med Raad og Daad, naarksomhelt og hvorsomhelt han kunde.

Schwarz prædikede 3 Gange hver Søndag, om Morgenens Tamulsk, Kl. 10 Engelsk og Kl. 4 Portugisisk; og blandt alle de tre Folk, saavel som blandt hans egne Landsmænd, hvoraf der fandtes ikke saa i den engelske Hær, øvede han en udbredt og frugtbar Virksomhed. Enhver kan fatte, hvilken aandelig Anstrængelse Missionsvirksomhed i fire Sprog og blandt 4 saa forskellige Folk krævede. Det synes næsten utroligt, at en Mand med nedbrudt Helbred kunde udføre og udholde saadant Arbejde; men Gud var stærk i sin tro Tjeners Svaghed.

Der kom tunge Tider over Tritsjinopoli. Først Dyrtd, som atter voldte, at en af Schwarz's mest betroede og dygtigste Medhjælpere faldt fra og gjorde ham al den Fortræd, han kunde, fordi Schwarz ikke kunde underholde ham saa rigeligt, som han havde ventet og fordrede. Det samme var Tilfældet med Førstegrøden i Staden, en Mand, som med Nidkærhed havde virket for Sjælenes Frelse, og til hvem man havde knyttet de største Forventninger; her var det Hovmod, som førte til Fald. „Paa Glendighed og Sammer lide vi ingen Mangel“, skriver Schwarz mismodig til en Ven i den Anledning.

En anden „Glendighed og Sammer“, den som Krigen medfører, kom Schwarz ogsaa til at opleve.

En Snes Mil sydlig for Tritsjinopoli ligger en af Indiens gamle, berømte hellige Stæder Madura, som var skatstyldig til Tritsjinopoli. Dette Forhold var ikke blot trykfende, men ydmygende for Stadens Beboere. Franske Indflydelser gjorde sig tillige gældende. Den daværende Statholder i Madura, Hof Ran, sluttede sig til de misforstående, nægtede at betale Skat og hævede Oprørsfanen. Efter Traktat med Naboen vare Englænderne forpligtede til i saadanne Tilfælde at skaffe ham Skat og tiltvinge ham Lydighed. Paa Nabobens Opfordring maatte derfor Preston

med hele sin Styrke rykke i Marken. Denne bad Schwarzh følge med som Feltpræst, men han afflog det, fordi, skriver han: „de indiske Krige sjældent rime med Retfærdighed og Europæerne leve saa hyppigt, at man kun vilde lide Kval ved at være tilstede.“

Belejringen af den oprørske Stad traf imidlertid ud. Brev paa Brev kom der fra Preston, og de andre Missionærer skyndede til. Saa drog Schwarzh til Lejren, hvor Preston gav ham Plads i sit eget Telt. Blodige Kampe havde voldet, at der var mange saarede, og Schwarzh fik nu et uhyre svært og oprivende Arbejde blandt disse. Svært var det at færdes Time efter Time kvælende Hede, forpestet Luft og forfærdelig Stank, oprivende var det, at mange, navnlig blandt Officererne, i deres Smerter og Dødskamp skød Evangeliets Trøst fra sig, forhærdede sig og lukkede Hjerterne til, saa Ordet faldt som Regn paa Klipper og Staalplader. Men der var dog ogsaa mange, hvem „Kvide blev til Fred“, som det fordim skete med Ezechias. Med de farske Soldater holdt han engelsk og tyisk Gudstjeneste. Naboben, som selv var i Lejren, overværede stundom disse Gudstjenester, som han selvselgelig ikke forstod et Ord af; men Sangen gjorde et dybt Indtryk paa ham. Og da der skulde skrides til Storm, kom Naboben, før Stormen begyndte, stærkt bevæget ind til Schwarzh og sagde: „Bed for mit Folk!“

Stormen blev afflaet. Preston vendte haardt saaret tilbage til Lejren. Han modtog Schwarzh med de Ord: „Min Ven, jeg er bleven revset for mine Synders Skyld.“ Den farske Ven plejede nu den syge Ven baade legemligt og aandeligt. Preston led meget i de saa Dage, han endnu levede paa Jorden. Det lykkedes ikke Schwarzh at føre den døende saa dybt ind i Guds-Freden, „som overgaar al Forstand og bevarer Hjerter og Tanker i Kristus Jesus“, som han gerne havde ønsket. Dette var ham en stor Smerte. Han skriver herom: „Den stakkels Major Preston var fuld

af gode Forsætter. Men de kom ikke ret til Udførelse i den bestandige Tummel. Ak! hvor ønsker jeg, at der maa være vederfaret ham Barmhertighed. Han laa nogle Dage hen i saaret Tilstand. Hans Lidelser vare store, hans Sind uroligt, fordi han mod sin Overbevisning var gaaet med til Stormen. Han bad selv og lod mig ofte læse højt for sig. Jeg bad ham ydmyge sig under Guds Haand og henvende sig til Jesus Kristus, Verdens Frelser, om Tilgivelse og Naade. Jeg kan ikke dømmes. Gud ved, om Guds Aand har sejret i ham."

Schwarck holdt trofast ud; men tilsidst blev han syg, fik Feber og „Almorein“ og maatte i August 1764 paa Lægernes Bud skyndsomt føres tilbage til Tritisjinopoli. Madura holdt ud endnu et Par Maaneder og faldt kun ved Forræderi i Englændernes og Nabobens Hænder. Schwarck kom sig og kunde genoptage sin Gerning med umindsket Kraft, og han fik Lov til i adskillige Aar at virke uhæmmet og uhindret i Tritisjinopoli og Omegn.

Vi have fra denne Tid en mærkelig Skildring af Schwarck fra Englænderen W. Chambers Haand, som giver os en god Forestilling om hans Udseende og Væsen i disse Aar. Chambers havde, inden han kom til Tritisjinopoli, hørt meget om Schwarck' Virksomhed, hørt ham rose for enestaaende Kendskab til Befolkningens Sprog, for inderlig Fromhed og utrættelig Nidkærhed; men han havde ogsaa hørt, at Schwarck var et stort Hængehoved. Dette er jo nu een Gang, underligt nok, i alle Lande og til alle Tider et Sagn om dem, som have tilegnet sig Nehemias' Ord: „Glæden i Herren er eders Styrke“, og føre, som Salmen siger, „Liv for Befymringer frit.“

Chambers skriver: „Det første Syn af Manden nødte mig til at opgive min forudfattede Mening. Vel var hans Paaflædning temmelig lubslidt og gammeldags; men i hans hele Væsen fandt jeg lige det modsatte af, hvad man kalder mørkt og frastødende hos et Menneske. Forestil Dem en velvoksen Mand over Middels størrelse, med rank, ukunstlet Hold-

ning, noget mørk, men sund Ansigtssfarve, sort krøllet Haar, et kraftfuldt mandigt Blik, hvorfra uhyklet Beskedenhed, Lige- fremhed og Velvillie synligt fremstraalede, og De har et Begreb om det Indtryk, som Schwarz alt ved første Møde gør paa den frommes Sind."

Om hans Levemaade skriver den samme: „En Tallerken fuld af Ris, kogt efter Landets Skik, en Smule Grøntsager, det var, hvad der stod paa hans Bord, til hvilket han hver Dag satte sig med glad Mine. Et Stykke sortfarvet Bom- uldstøj, lavet og syet efter Landets Skik, var ham tilstrække- ligt Klædebon for et helt Aar."

Om hans Virksomhed høre vi: „Hævet over alle jordiske Sorger, havde han kun Omsorgen for eet, nemlig at gøre en Evangelists Gerning. Han var utrættelig med at forkynde Evangeliet saavel i Staden som i de omliggende Landsbyer og det varede ikke længe, før der samlede en Menighed af døbte Hinduer omkring ham. Blandt dem var der atter tre— fire, som snart bleve uddannede til Medhjælpere i hans Ar- bejde. Disse havde han daglig ved sit Bord og gjorde, hvad han kunde for at bestride deres Underhold af sine egne smaa Indkomster."

Chambers omtaler ogsaa hans Virksomhed blandt Eng- lænderne og siger: „Hans hjertelige Menneskekærlighed, hans jævne, ligefremme Væsen beredte ham en god Modtagelse blandt Soldaterne."

Man har mange Optegnelser af Ord, han ved forskellige Lejligheder talte. En Gang mødte han saaledes et Vigtog. Han traadte til og sagde, at det undrede ham, at de kunde gaa saa ligegyldige med Legemet. Der udspandt sig nu en Samtale mellem ham og Følget, som fortsattes, medens Vigtet langsomt fortæredes paa Baalet. Og han talte alvorligt og kraftigt med dem om Hedenskabets Trøstesløshed og Kristen- dommens Herlighed. Han sluttede Samtalen saaledes: „Tro ikke, at jeg af Foragt for Eder dadler Eders Tro. Nej! I ere mine Brødre; Gud har skabt Eder saavelsom mig, vi ere

een Faders Børn. Men det gør os Kristne ondt, at I have forladt denne den almægtige naadefulde Fader og henvendt Eder til de døde Afguder, som ikke kunne hjælpe Eder. Luf da Eders Hjerter op for kærlig Overvejelse! Indse, at vi forlange intet andet af Eder, end at I med os vende Eder til den levende, eneste sande Gud og ville lade ham gøre Eder salige!" En Gang talte han saa indtrængende, at en Bramin ganske oprigtig udbrød: „Aarsagerne til, at vi ikke modtage Eders Tro, ere Gerrighed, Stolthed og Belyst." Da han en Gang havde talt meget overbevisende og indtrængende om Kristendommens Sandhed og Herlighed, sagde en af Tilhørerne: „Naar vi se dig, er det tilstræffeligt, vore Synder vige da fra os." Hertil svarede Schwarzk: „Pleje I at affærdige Lægen saaledes, naar I ere syge? Siger I saa til ham: Synet af dig gør os sund, vi behøve ikke din Medicin?"

Med Naboben stod han paa venlig Fod, og de to talte jævnlig sammen. En Gang bad Nabobens Søn, en begavet og videbegærlig ung Mand, Schwarzk om at give sig et Spørgsmaal. Schwarzk svarede da, at det vigtigste Spørgsmaal, han vidste, var dette: „Hvorledes kunne vi blive fri for Synden, baade for dens Herredømme og for dens Straf?" Den unge Fyrste svarede: „Lad Brede, Misundelse og Belyst fare, saa bliver du ren." — „Her forlanger du", gensvarede Schwarzk, „Liv af Døden. Prøv en Gang at sige til en død: „Staa op og gaa", og se, om han adlyder." Prinszen mente, at „hvad vi ikke gøre med Willie, bliver ikke regnet os til Synd." Hertil bemærkede Schwarzk: „Du skiller Guds Hellighed fra hans Kærlighed. Gud er unægtelig den, som tilgiver Synderne; men det gør han saaledes, at hans Hellighed ikke bliver fordunklet, nemlig ved Jesus Kristus." Den unge Fyrste vilde dog ikke give sit Hjerter hen til Frelseren, hans meget Guds tyngede ham ned, hans fødelige Liv „i Herlighed og Glæde" holdt ham tilbage; men han ærede og elskede Schwarzk: „Vi have hidtil anset Eder

Europæere for Folk, som slet ingen Religion havde, og som ikke kendte noget til Bønnen. Men vi have nu begyndt at tænke bedre om Eder."

Baade blandt hans Kollegaer og i Halle og i Kjøbenhavn var der imidlertid Misfornøjelse med Schwarzh's Ophold i Tritsjinopoli. Man mente, at det var selvvalgt, og at det var Egenraadighed, der holdt ham fast. Men for ham selv stod det klart, at Stedet var valgt af Gud, han var vis paa, at Gud havde ført ham dithen, og at det var Guds Villie, at han skulde blive der. Efter adskillig mindre fornøjelig Brevveksling, efter stærk og lang indvortes Kamp tog Schwarzh en stor Beslutning. Han gik fra dansk i engelsk Tjeneste som Missionær for det eneste da bestaaende engelske Missionselskab, det allerede den Gang over 100 Aar gamle „Society for the propagation of the gospel". Den anglikanske Kirke stod den Gang paa Broderfod med de reformerte og lutherske Kirkesamfund og havde ikke som nu vendt skarp Front mod alle Sider. Der var derfor ingen videre dogmatiske Betænkeligheder ved en saadan Overgang. I et Brev af 28. Oktober 1768 meddelte han, at den havde fundet Sted. Forholdet til det danske Missionskollegium opløste sig dog paa en smuk Maade, som viser, hvor højt agtet Schwarzh var. Fra Halle skrev en Ven til Schwarzh: „Ved Deres Overgang i den engelske Tjeneste har det danske Missionskollegium, paa Deres eget Forlangende betinget, at De ikke skal betragtes som skilt fra, men som værende i Samfund med de danske Missionærer. Jeg veed, at dette er efter Deres Hjerte, at De er forbundet med alle de andre Missionærer til eet Sind i Kristus, og at denne salige Forening ogsaa paa enhver Maade vil blive holdt ved Live og fortsat af dem. De ere og blive jo een Guds Tjenere, selv om de have forskellige Foresatte." Det blev tillige stillet Schwarzh frit at vende tilbage til Trankebar, naar han vilde.

Herren vedkendte sig dette Skifte. Det følgende Aar 1769 kunde der meldes, at Schwarzh i Aarets Løb havde

døbt 25 voksne Hedninger; og 1770 skrev han: „Overbevisningen om Evangeliets Sandhed har utvivlsomt flaaet Rod i mange tusende Hjerter. Kun Menneskefrygt og andre Aarsager holder dem tilbage.“ I Aaret 1771 blev der døbt 140.

Samtidig med det store Missionsarbejde, han øvede, skynede Schwarzh ikke den Møje at lære Persisk, som var Hof-sprog blandt de højere Klasser af Muhamedanerne. Til Lærer havde han en fornem og lærd Mand. Medens denne lærte Schwarzh Persisk, lærte Schwarzh ham Kristendom og det med saadan Betsignelse, at Manden blev Kristen. Ikke nok dermed. Schwarzh fungerede ogsaa ved Lejlighed som Diplomat. Han rejste saaledes som den engelske Regerings Gesandt til den urolige, ærgerrige Hejder Ali, Herskeren over Riget Meissur i det indre Sydindien, nordvest for Tritsjinopoli. Som Regeringens Sendebud glemte han ikke, at han var den højstes Sendebud. Undervejs til Meissur og i Meissur forkyndte han Evangelium. Det, at den engelske Gesandt prædikede, vakte selvfølgerlig Opsigt og drog mange til. Han havde ogsaa flere mærkelige Samtaler med Hejder Ali selv, der var en rigt begavet Mand med mange Planer og Tanker. Ved saadan Lejlighed forklarede Schwarzh selv sin Stilling: „Du undrer dig maaske“, sagde han til den mægtige Hersker, „at jeg, en Guds Tjener, som intet har med Statsvæsen at gøre, er kommen til dig i et Ansiggende, som ikke hører med til Præstens Kald. Men da man klart og bestemt har sagt mig, at det eneste Maal for min Rejse var at stifte og bevare Fred, og da jeg mere end een Gang har været Djenbidne til den Elendighed og de Rædsler, som Krigen medfører, saa tænkte jeg ved mig selv, at det vilde være en stor Lykke, om jeg kunde blive Medskab til at knytte et fast Venskabssbaand imellem begge Regeringer og paa denne Maade sikre dette Land og dets Indbyggere Fredens Betsignelser. Derfor skønnede jeg, at dette Grinde ingenlunde stod i Strid med mit Kald som Forkynder af Fredens Religion.“ Disse Ord gjorde stærkt Indtryk paa den herste-

hyge, ærgerrige Hejder Ali, og han svarede: „Meget vel! jeg er enig med dig og mit eneste Ønske er at leve i Fred med Englænderne.“ Denne blide Stemning viste sig dog kun at have været flygtig. Freden, som Schwarzk fik i Stand, blev ikke af lang Varighed, og Englænderne førte en Række af Krige med Hejder Ali og hans Efterfølger Tibbu Sahib, inden de fik Meisjur underlagt deres Herredømme. Men Schwarzk kunde Hejder Ali aldrig glemme. Han udstedte i den senere Krig en Ordre at „lade den ærværdige Fader Schwarzk frit gaa, hvor han vilde, og altid vise ham Agtelse og Venlighed; thi han var en hellig Mand.“

Kapitel IV.

Tansjur. — Tulasfi Rajah. — Hans Samtale med Schwarzk. — Krig mellem Rajahen af Tansjur og Naboben af Tritsjinopoli. — Tulasfi som Fange. — Schwarzk flytter til Tansjur. — Virksomhed i Tansjur. — Optimisme. — Rastespørgsmaalet. — „I Himlens Port er en Gadescejer og en Rajah lige.“ — Bedanaifens Klage over „de nye Missionærer“. — „Everbdtid og Spydtid“. — „Kongepræsten“. — Schwarzk som Regeringens Raadgiver. — Schwarzk som Regeringskommissionær. — Schwarzk i sin Have. — Rajahens Plejesøn. — Tulasfi Rajahs Død. — Emir Sing. — Schwarzk som »major domus«. — Rationalismen trækker op. — De syv Gange ti Aar. — Den sidste Altergang. — Schwarzk's Dødskamp og Troens Sejr.

Som oven fortalt var Schwarzk en hyppig og velset Gæst i Tansjur. Denne Stad er ældgammel og højt anset, rig paa Templer. Den var Hovedstaden i et lidet Fyrstendømme af samme Navn. Dette var kun 17 Mile langt og 20 Mile bredt, men havde over 1 Million Indbyggere, blandt hvilke der var 100,000 Braminer. Staden var fordum Kongestaden i det mægtige Rige Urejur; men mangel på blodig Krigsbølge har gaaet hen over den gamle Stad og det frugtbare

Land, og forskellige Herkerstammer have stridt om Rajahværdigheden.

Paa den Tid da Schwarzh var traadt i engelsk Tjeneste herskede en ung Fyrste ved Navn Tulassfi i Tansjur. Da Schwarzh paa Hjemrejse fra sin heldigt udfaldne Mægling hos Sejder Ali kom til Tansjur, indbød Rajahen ham til et Besøg i Slottet, at han kunde besøge sin Ven Kaptajn Berg og prædike for de Kristne i Staden. De to havde en lang Samtale. Schwarzh udviklede Kristendommens Lære om Skaelsen, Synden og Forløsningen. Han fortalte Lignelsen om den forlorne Søn. Paa Opfordring holdt han en Bøn og sang en Salme. Rajahen var meget bevæget og optaget af, hvad han havde hørt, og erklærede, at han aldrig før havde talt med en saadan Mand.

Da Schwarzh var rejst, beklagede han det og sagde til Berg, at han havde tænkt og haabet, at Schwarzh var bleven i Tansjur, og han bad Berg meddele Schwarzh dette sit Grinde. Senere kom der gentagne Opfordringer til Schwarzh om at komme eller sende en anden. Schwarzh besøgte ogsaa flere Gange sin fyrstelige Ven. Noget egentlig Missionsgerning kunde der dog ikke blive Tale om, da den ufornuftige, ungdommelige Rajah 1771 indlod sig i Krig mod Naboben og Englænderne, hvori han selvselgelig trak det korteste Straa, og hvorfor han maatte bøde haardt, baade med Landafstaaelse og Masser af Penge.

Under et Besøg i Tansjur 1772 for at vie Bergs Datter, henvendte Rajahen sig til Schwarzh om at være Mellemmand mellem ham og Englænderne: „Jeg tror dig“, tilføjede han, „fordi du ikke bryder dig om Penge.“ Schwarzh var dog betænkelig derved, trods han var sikker paa Rajahens faste Tillid; men han kendte Hedningernes Upaalidelighed og Løgnagtighed altfor godt.

Allerede det følgende Aar blev der igen Krig mellem Tansjur og Tritsjinopoli. Men denne Gang var Naboben ubarmhjertig; han helmede ikke, før Tansjur var taget med

Storm og dets Hersker tagen til Fange. Schwarck glemte dog ikke Tansjur, men kom der meget. Og da en engelsk Rigmand i en Hungersnød indrettede et Hus til Forsørgelse af de fattige, fik Schwarck ham til at indrette en lille Kirke samme Sted. Denne Nødtid blev en Høsttid for Gud; i eet Aar døbte Schwarck 500. Mange vidnede: „Da vi vare fede, ringeagtede vi dine gode Ord. Nu har Herren gjort os magre for at vi skulde lytte til dem.“

Schwarck besøgte jævnlig den ulykkelige Tulasfi i Fangensskabet, fandt ham blød og bevæget og talte baade kærligt og alvorligt til ham. Da, efter et Par Aars Forløb, Englænderne mod Nabobens Ønske besluttede at give Fangen fri og indsatte ham i hans tidligere Værdighed, blev det overdraget Schwarck at være Overbringer af Frihedsbudskabet. Schwarck fandt Fangen i forkommen legemlig Tilstand og dybt i Mismod. Da han nu havde udført sit Orde og „forkyndte den fangne, at han skulde lades løs“, formanede han denne til at vise Taknemlighed mod Gud ved at forlade Afguderne og tilbede Gud. Men derpaa gav den frigivne Fange til Schwarck's store Sorg et undvigende Svar. Og efter sin Genindsættelse henvendte han til sit gamle overdaadige, af Hedensskabet og dets Laster gennemskyrede Levnet. Men den venlige Stemning lige overfor „den gode Fader“, som Schwarck kaldtes, led intet Skaar, og der indrømmedes denne fuldkommen Frihed til Virksomhed i Tansjur, naar og hvor og paa hvilken Maade han vilde. Da Schwarck i sin Landsmand Johan Christian Pohle havde fundet en Missionær, i hvis Hænder han med god Samvittighed turde lægge Missionsarbejdet i Tritsjinapolis, tog han i Efteraaret 1778 fast Ophold i Tansjur.

Han afled dog ingenlunde med at foretage Rejser. Saaledes kom han ogsaa til Tinevelly og viste et forunderligt Skarpsyn ved at forudsige, at her, om noget Sted i Indien, var en Mark, der hvidnede mod Høsten, at her levede et Folk, som var i høj Grad modtageligt for Evangeliet, saa

han var vis paa, at det gode Ord vilde finde et godt Sted i Palmelundene paa Indiens sydpøstligste Kyst. Denne Spaaedom er, som bekendt, senere gaaet saare herligt i Opfyldelse.

I Tansjur fik Schwarzk en bestandig stigende Virksomhed. Han var, som en af hans Biografer siger, „stadigt omlejret af besøgende og prædikede Korset overfor alle, store og smaa“. Men fra at faa Folk i Tale og føre dem til Gud, er der ofte en lang Vej. Og det var kun faa af de mange, der indlod sig med Schwarzk som lod sig af ham føre ind i Lyset. Men han havde den for en Missionær usfatterlige Evne at han kunde glædes ogsaa over en tynd Afgrøde, ja over hver en lille Spire af den udstrøede Sæd. Han gør selv i den Anledning den træffende Bemærkning: „Hist og her mærker man glædelige Beviser paa Oprigtighed. Herpaa ser jeg mere end paa de bedrøvelige Erfaringer. I dette Land fristes man let til Mismod og trist Væsen. Derfor bør man være meget opmærksom for Guds Betsignelse, selv om den synes os saa lille som et Sennepskorn, og saaledes styrke sig i levende Tro.“ Der tales om det mørke og det lyse Dje; den som skal udrette noget som Missionær og holde ud „med Haab mod Haab“, maa utvivlsomt have „det lyse Djes“ Naadegave. Et slaaende Eksempel herpaa have vi her i Danmark i vore Dage haft i Børresen.

Om hvorledes Schwarzk holdt Djet lyst, naar Taagen truede med at lægge sig over det, skriver han: „Naar noget fortrædeligt tilstøder mig, gaar jeg ind og katekiserer en Times Tid. Dette Arbejde forløber mig al Bitterhed. En Missionær maa ikke give sig af med Klager. Vi skulle være vor Herres Vidner, ikke Omvendere“ (Befehrer).

Man har ment, at Schwarzk gik for vidt i sin Optimisme, at han saa for lyst paa Tingene, at han, af Frygt for at „affie Myg“, lod Kameler passere. Hans Eftermand i Tritsjinopoli, den ovennævnte Pohle, var ikke fri for at rette Bebrejdelser imod sin Forgænger i den Retning. Det var navnlig Schwarzk's Overbærenhed med Rastefordommene at

hans Eftermand opponerede imod. Man har en Beretning af Pohle, hvori han klager over, at „Hr. Schwarck for at faa Fred havde indrømmet Sudraerne, at de maatte nyde Madveren førend Pariaerne.“ Dette vilde Pohle ikke finde sig i, de maatte ikke ved det hellige Madverbord „føde deres elendige Hovmod“. Og da de beraabte dem paa deres Svaghed, sagde han, at det var ikke Svaghed, men „Synd og Ondskab“. Pohle gik iøvrigt her den praktiske Vej, at han selv satte sig nederst ved Herrens Bord og drak af Alterbægeret, efter at det var gaaet rundt baade blandt Sudraer og Pariaer.

Det var dog nok ikke ganske rigtigt, at Schwarck udtrykkeligt havde tilladt Sudraerne at gaa forud for Pariaerne ved Herrens Bord. Han havde kun undladt at blande sig i den Orden, i hvilken de gik til Guds Bord og overladt til dem selv at ordne sig som de bedst vilde. Han skriver derom: „Jeg har omhyggelig undgaaet al Tvang og mødt saa Vanskeligheder. Selv ved Uddelingen af den hellige Madvere er mangen Gang en af lavere Raste kommen først, uden at det har vaakt Opsigt. — Et Punkt, som gør Lavkastefolkene saa foragtede, er, at de æde selvdøde Dyr. Herimod har jeg altid vist stor Afsky og sagt, at jeg ikke vilde taale det.“ Naar vi tænke paa, hvor mange Folk der herhjemme i Kristenheden i vore Dage afholde sig fra at nyde Madveren, for ikke at komme til at drikke af Bæger sammen med andre, hvor dog ingen, hvad Renlighed angaar, staar paa saa lavt et Standpunkt som Pariaerne i Indien, kunne vi nok forstaa denne Vanskelighed.

Schwarck har i „Samtale mellem Hedning og Kristen“, en Traktat, som har haft en uhyre Udbredelse og stor Betydning, og som læses den Dag i Dag, udtalt sig saaledes om Rasten: „For Gud er der ingen saadan Forskel, og at gøre saadan Forskel er ikke velbehageligt for ham. Han skabte alle Mennesker og gav dem Liv og Forstand. Efter at Menneskene vare faldne i Synd, forbarmede han sig uden

Forfæls og sendte dem sin eenbaarne Søn, overgav ham for Menneskenes Skyld til Lidelse og Død til Forløsning for alle. Fordi han ikke vil, at nogen skal fortabes, aabenbarede han Bodens Vej for alle. Han vil, at alle skulle nærme sig Jesus og ved Daaben faa Syndernes Forladelse og Guds Rige. Da Gud umagede sig for at Mennesker af de saakaldte lavere Raster skulle blive evig salige, saa blive vi Gud ulige og forstødte af ham, hvis vi foragte og udstøde saadanne ringe. Og saa Eders Fædre vidste dette. De sige: „I Himlen er en Gadesfejer og en Rajah lige.“

Pohle for tillige i andre Maader strængere frem end Schwarzk havde gjort det. Men han gjorde sig saa ogsaa tilsidst umulig, gled efterhaanden helt ud af Missionsarbejdet og blev tilsidst næsten udelukkende Præst for den engelske og portugisiske Menighed. Man kan nu en Gang ikke give nyfødte Børn fast Føde.

Betegnende er en indfødt Kristen, den berømte Digter Vedanaikens, Klage over de ny Missionærer, der vilde være klogere end „den gode Fader“. „Man forstyrer nu“, siger han, „den ærværdige Hr. Schwarzk's Værk, hvis Stræben det var at udbrede Kristendommen i dette Land, idet man gør Guds Rige til eet med Mad og Drikke. Man fordærver dette Land og hindrer, tværtimod Herrens Befaling, de højere Raster i dette Hedningeland fra at komme til Kristus, fordi man har udstedt den Lov, som ingen Grund har i Evangeliet, at kun de maa blive døbt, som have underkastet sig den Prøve, at have spist sammen med Mennesker, som fortære selv dødt Kvæg. O Herre! stands disse nye Missionærers fordærvelige Være, og giv, at de ved dit dyre Blod købte Sjæle maa blive bragt til at kende dig og indsamlede i din Hjord.“

Det var „Sværdtid og Spydtid“ de første Aar efter at Schwarzk havde taget fast Bolig i Tansjur. Hejder Ali og efter ham hans Søn, Tibbu Sahib, der satte Tigeren som Mærke i sit Skjold og sagde, at han „hellere vilde være Tiger

i to Uger end Lam i to Hundrede Aar", førte Krig paa Krig med Englænderne og deres allierede, skændte og brændte og hærgede det tamuliske Land, ja trængte saa langt frem, at man i Madras kunde se Røgen fra den fjendtlige Lejr. Landet blev øde og affolket. Men ingen Kriger vovede at frumme et Haar paa Schwarzh's Hoved eller lægge en Sten for hans Fod. Uhindret gik han om med Fredens Budskab og stræbte at lindre Nød og mildne Krigens Rædsler. Han var i hele Befolkningens Øjne i god Forstand en Art „Overmenneske". Den Titel, han altid blev nævnet med, var „Kongepræsten."

Omsider blev der dog sluttet en varig Fred i Mangalur 1784. Schwarzh var nu virksom for Landets Gode ved Siden af, at han virkede for Sjælenes Frelse. Han gav Rajahen og den engelske Regering Raad, og hans Røst blev altid hørt med Ærbødighed, om den end ikke altid blev fulgt. Det lykkedes ham at faa Skoler oprettede rundt omkring i Landet, som stod under Tilsyn af kristne Missionærer, og som han haabede skulde faa den allerstørste Betydning med Hensyn til at bringe Kristendommens Surdej ind i Befolkningen.

Rajahen vedblev at være Schwarzh et „Smertens Barn". Han var altid venlig og ærbødig mod sin Ven, hvis Trost han havde prøvet i Nøden; men Syndens Lænker bandt ham og Sløvhedens Aand sænkede sig mere og mere over ham. Til sidst maatte den engelske Regering tage Tøjlerne ud af hans slappe Hænder og, med hans eget Minde, overdrage Styrelsen af Tanjgur til en Kommission. Af denne blev Schwarzh Medlem, og han blev snart Sjælen i den. En højtstaaende Officer skriver fra Tanjgur til Guvernøren i Madras: „Hvilken Lykke for Landet og Kompagniet (det store engelsk-ostindiske), hvis Hr. Schwarzh var Gueherster og kunde gennemføre alle de Forholdsregler, som hans Visdom og Godhed indskyde ham". Man maa vel forbauses ved at forfølge Schwarzh's Liv i denne Tid og se, hvor

meget og hvor forskelligt han samtidigt kunde overkomme og udføre. Snart finde vi ham fordybt i Finanssager, snart katekiserende med Smaabørn. Stærkt optaget af at ordne Landets Retsvæsen paa en bedre Maade, forsømte han dog ikke den daglige Undervisning af de Hedninger, som forberedtes til Daaben. Han underhandler med Fyrster og Statsmænd; men af og til rejser han ud blandt halvvilde Folkestammer for at prædike „Jesus Kristus og ham forsfæstet.“ Ogsaa til at passe sin Have fandt han Tid, og i den tilbragte han mange Timer, ikke i Dræsløshed eller Hvile. Det hedder om ham: „Hans Have, hvis skønne Træer han plejer med Kærlighed, er fra Morgen til Aften fuld af høje og lave Tamuler, hvis Stridigheder han afgør. Enhver elsker ham og ærer ham, men enhver frygter ham ogsaa.“

Rajahen ældedes tidligt. Han havde ingen Børn; men han havde antaget en Brodersøn som sit Barn, og da han nu mærkede, at Døden nærmede sig, kaldte han Schwarck til sig viste ham den lille 9 Aar gamle Dreng og sagde: „Dette er ikke min, men din Søn.“ Schwarck svarede: „Jeg beder om, at han maa blive et Guds Barn.“ Rajahen lagde derpaa Barnets Haand i Schwarck's Haand og udnævnedes ham derved til dets Formynder, naar han selv døde. Men Schwarck vilde ikke overtage Formynderskabet, da han frygtede, at det vilde forbitre Kongens Broder Rama Suami og skade Barnet. Tulassfi døde 2 Dage efter, kun 43 Aar gammel. Af Hensyn til Schwarck blev der ingen af den afdødes Enke brændt paa Baalet, som fortærede hans Legeme. Plejesønnen blev nu anerkendt som Rajah med Rama Suami til Formynder. Det var i Aaret 1787, at dette Fyrstesfiste fandt Sted.

Rama Suami kaldte sig nu Emir Sing, og det var klart for alle, at han ikke havde grebet Herskerstaven for igen at give den fra sig. Hans stakkels Myndling blev indespærret, bundet paa Hænder og Fødder, og det skønnedes let, at havde Emir Sing Magt som Agt, da vare Drengens

Dage talte. Schwarzh ansaa sig forpligtet til at blande sig i Sagen. Prinsen, Serfudji hed han, blev nu af Englænderne befriet fra sin onde Onkels Haand og med Schwarzh til Formynder anbragt i et Palads og underholdet rigeligt. Det blev ligeledes betroet Schwarzh at værge for den afdøde Rajahs Enke.

Emir Sing, Tansjurs Herodes, som han er bleven kaldet, var ikke blot uretfærdig overfor sin Slægt, men skaltede og valtede efter Lune og med den største Vilkaarlighed. Tilfsidst blev Retsforvaltningen i Tansjur taget fra ham og overdraget Schwarzh, der havde en Del Dommere under sig, som maatte staa ham til Ansvar og aflægge Regnskab. Han indtog altsaa en lignende Stilling, som den „major domus“ indtog i Frankrig under de merovingiske saakaldte Skyggefonger, kun med den Forskel, at Tanken om at følge Pipin den lilles Eksempel laa fjernt fra ham. Men derimod var „Skyggefongen“ ingenlunde saa tilfreds med den Rolle, han spillede, som Merovingerne vare det.

Medens Schwarzh en Gang var paa Rejse i Madras, samlede Emir Sing alle de Spaamænd og Heksemestre, han kunde saa fat paa, for at de skulde lægge deres Hoveder i Blød og øve deres Kunster og saa sige ham, hvorledes det vilde gaa Schwarzh paa denne Rejse. De forstod nok, hvad Emir Sing ønskede og spaaede i Henhold hertil, at Schwarzh „ikke vilde komme levende hjem, men drukne i en Flod.“ Stor blev Emir Sings Glæde, og Spaamændene og Heksemestrene indhøstede rige Gaver. Men stor blev saa rigtignok ogsaa Overraskelsen og bitter Skuffelsen, da Schwarzh vel tilpas og vel tilmode kom hjem. Der blev nu sat Vagt om Schwarzh's Hus for at afværge Snigmord. Tilfsidst blev Emir Sing formelig assat, og Serfudji blev Rajah.

I adskillige Aar havde Schwarzh haft en trofast Medhjælper og god Støtte ved Missionsgerningen i en Søn af hans ovennævnte Ven Kuhlhoff. En saadan Medhjælper kunde nok gøres behov, da den kristne Menighed i Tansjur

i Schwarzk's sidste Dage talte 3000 Medlemmer og krævede meget Arbejde. I 1787 blev denne unge Mand præsteviet af Schwarzk, som ved den Lejlighed holdt en gribende Tale over Pauli Ord til Timotheus: „Du derfor, min Søn! bliv stærk ved den Naade, som er i Kristus Jesus!“ Han skrev selv: „Det er ikke til at udsige, hvad jeg følte paa denne, den mest gribende Dag i mit Liv.“ Men netop nu mod Slutningen af sit Liv oplevede han den store Sorg, at den da i Europa herskende Rationalisme ogsaa fandt Talsmænd blandt udsendte Missionærer, der opfattede deres Gerning, som det kun galdt om at forbedre Hedningernes Moral og oplyse dem om, at deres Tro var Overtro, men ikke om at forkynde „det Ord om Jesu Død og Blod“. „Ak“, hørte man Schwarzk klage, „de trofaste Arbejdere ere kun faa. Høstens Herre skænke os dog saadanne! Han bevare dette Arbejde fra dem, som nægte Kristi Guddom og Sonoffer.“

Da Schwarzk var naaet de „syv Gange ti Aar“, kunde man mærke, at hans Kræfter vare i Afslagende og at det lakkede mod Aften. Arbejdet slap han dog ikke af Hænde, det holdt han fast ved. Navnlig i Skolen kunde han vedblive at være virksom; thi ved Tabet af sine Tænder var det gjort ham umuligt at prædike tydeligt nok. I Efteraaret 1797 blev han forkølet og meget syg, saa baade andre og han selv ventede Døden.

Han lod sin højtelskede Myndling, Serfudji, kalde til sig, formanede ham indtrængende til Tarvelighed, Ydmyghed, Kyssked, til at øve Ret mod sine Undersaatter og beskærme de Kristne. Derpaa løftede han sine Hænder mod Himlen og bad hjerteligt den naadige Gud om at føre den unge Tyrstes Hjerter til Kristus, at han maatte se ham igen for Herlighedens Trone. Advents Søndag nød han den hellige Nadvere, som blev raft ham af Missionær Jänicke.

Det gjorde et dybt Indtryk paa Jänicke, at høre paa den brændende Bøn, som den syge Olding ved den Lejlighed opsendte; der klang saa dyb en Ydmyghed, saa inderlig

en Forlængsel efter Forløsning igennem den. Og Jänicke bemærker, at den blev holdt paa Tyf. Her blev saaledes ved en Tyfker stadfæstet den Sandhed, som Nutidens Tyfere have saa svært ved at indrømme for andres Vedkommende, at: „Moderemaal er vort Hjertesprog“. Til daglig Brug talte Schwarz Persisk, Portugisisk, Tamulisk, Mahrattisk, Hindi, Engelsk; men da han saadan ret skulde udpøse sit Hjerte for Gud, brød Moderemaal, „sødt i Fryd og sødt i Nød, sødt i Liv og sødt i Død“, som det er, frem paa hans Læber.

Efter at have nydt Nadværen faldt den syge hen og talte af og til i Bildelse, tilsidst sov han ind. Lægen kom nogen Tid efter og vækkede ham. Han sagde: „Jeg tænker kun paa Kristi Død og paa at komme til at ligne ham.“ Og han vedblev, om end stammende og i afbrudte Sætninger, at tale om Kristi Død.

Den 5. December var Schwarz aabenbart bedre, han glædede sig over, at hans Have var saa grøn. Den ottende lod han sig bære ud i Haven, ledsaget af Erfudji og Missionær Pohle. Suledag var han endog i Kirke. At se ham og tale med ham i denne Tid var en stor Opbyggelse. Pohle skriver derom: „Der er bleven bedet saa meget og saa hjerteligt for ham. Da han allerede var opgivet og vor Bøn alligevel naadig blev bønshørt, saa er det, som om vi havde faaet ham tilbage fra de døde. Men skønt han vander paa Jorden, saa er hans Vandel dog mere i Himlene end hernede, og man ser i ham en Mand, som allerede paa Jorden er salig og himmelsk.“

Saaledes levede han Juletiden og Januar Maaned igennem. „Om jordiske Ting vilde han slet intet høre, han tænkte kun paa og talte kun om Himlen, Gud og Kristus.“ Man kunde af og til træffe ham midt i Kredsen af indspøjte Kateketer og Skolebørn talende skønt og klart med dem om de Ting, som høre Guds Rige til.

En Ven, som besøgte ham, opskrev hvad Schwarz havde

sagt til ham. Hans Ord lød: „Bistnok kommer der mangt et Kors! men, kære Broder, det er os gavnligt, derved bliver vort Hjerter draget nærmere til Gud, vi bevares derved i Ydmyghed, som det egensindige Hjerter ellers saa let glemmer. Der er dog altid meget mere af det gode, end af det onde. Naar jeg tænker paa, hvor faderlig Gud hidindtil har ført mig, af hvor megen Nød han har reddet mig ud, hvorledes han saa taalmodig har baaret over med mine Synder og endnu bærer over med dem, saa maa jeg udbryde: „Lovet være hans Navn!“ Tro mig! det er en usigelig stor Lykke, at have Syndernes Forladelse i Kristus.“

Endnu 2. Februar, da hans Ven Gericke besøgte ham i Forening med en ny ankommen Missionær, modtog han dem siddende paaklædt i sin Stol og talte muntert med dem. Men samme Dag fik han store Smarter i Foden, og han maatte bæres som et Barn. Hans indspøjte Medhjælper, som bar ham, var han saare venlig og taknemlig imod. „Man maa ikke klage sig“, sagde han, „og derved gøre dem Plejen, de hde, tungere.“ Men store vare Lidelserne; ofte bad han, ofte opmuntrede han sig selv og trøstede andre med Skriftsteder. „Gud tugter os med Maade“, gentog han flere Gange, „hvorledes skulde det gaa, hvis han vilde handle med os efter vore Synder? Men hisset er der ingen Smerte, og det have vi den Herre Jesus at takke for.“

Den 10. Februar var Patientens Tunge fortladen og tør, hvad der med Rette blev anset for et meget betænkeligt Tegn. Den 12. Februar tog han Afsked med Gericke og sagde da blandt andet: „Hils Brødrene og sig dem, at de altid skulle se paa Hovedsagen.“ Den følgende Dag led han meget; dog klagede han ikke, sukede kun af og til. Da en af de Tilstedeværende sagde: „Gud give, at vi en Gang i saadan Fred og salig Ro som den der, til vor Trøst og Glæde, bliver Dem til Del, maa kunne i vor sidste Stund vente paa Døden“, sagde han højt: „Ja! maatte det ske i stor Maade“, og han sagde det med saadan Kraft og Kræ-

lighedens Klang i Røsten, saa alle, som hørte det, bleve dybt bevægede.

Den 13. Februar sov han meget, men vaagnede ved Middagstid. De Tilstedeværende sang Salmen: „Jesus er mit Liv i Live“ og han sang med. „Derpaa“, fortæller Gericke, „talte han meget ydmygt om sig selv og herligt om sin Forløser; han ønskede sig Udløsning og at være hos Kristus.“ Han sagde: „Havde det behaget ham at beholde mig her længere, havde det været mig kært, jeg havde da kunnet tale endnu et Ord til de syge og fattige; men hans Villie ske! Han tage mig i Naade til sig! I dine Hænder befaler jeg min Aand, du har forløst mig, du trofaste Gud!“ Efter at have talt disse Ord tav han. De tilstedeværende Tammuler istemte: „O Ansigt højt forhaanet“, og den døende nynnede af og til med. Derpaa bad han om at blive rejst lidt op i Sengen. Da det var sket, udaandede han og sank død sammen i deres Arme, som holdt ham oppe.

Dette skete Kl. 4 om Eftermiddagen den 13. Februar 1798.

Saaledes døde Christian Friedrich Schwarck 71 Aar, 3 Maanedes og 21 Dage gammel.

Allerede den følgende Dag blev han begravet. Europæerne bar ham til Graven, som var gravet i selve Kirken foran Alteret. Der skulde være sunget Salmer undervejs, men Graad og Hullen kvalte de flestes Røst og overdøvede de saa, som kunde synge. Hans Ven Gericke, som skulde have talt, kunde næsten ikke saa noget sagt, saa dybt bevæget var han.

Serfudji lod i Kirken i Fortet ved Tansjur rejse et kostbart Mindesmærke over sin trofaste Formynder. Det forestiller i ophøjet Arbejde Schwarck paa Dødslejet med forklaret Ansyn. Gericke staar ved hans Hoved med Bibelen i Haanden, Rajahen og to Indfødte bøje sig for ham og ved Sengen sidder 3 grædende Drenge. Paa Monumentet staar foruden hans Fødsels- og Dødsdag følgende Ord: „Hans

naturlige Elfskærdighed vandt baade Kristnes, Muhamedaners og Hinduers Kærlighed, hans Livs uplettede Retsfærdighed og Renhed afgang dem Agtelse. Regerende Fyrster, baade Hinduer og Muhamedaner valgte den ydmyge Præst til Mægler under deres politiske Forhandlinger med den britiske Regering, og dette Marmor, som her minder om hans Dyder, blev rejst i Kærlighed og med Højagtelse af Rajahen af Tanjjur, Maharaja Serfudji."

Endnu smukkere er den Gravskrift paa Vers, som Serfudji har forfattet og ladet indhugge i den Marmorplade, som dækker Gravstedet. Den lyder omtrent saaledes:

„Faat var du, viis og ydmyg,
Ren, retsfærdig, uhyklet god,
Faderløses Fader og Enkers Støtte,
Trøster i al Slags Trængsel,
Lysbringer til dem, som sad i Mørke,
Bændrede og viste du Sandhedens Vej,
En Betsignelse var du for Fyrster og Folket og for mig;
Derfor din Serfudji beder og ønsker,
At han, o Fader, maa følge dig efter."

En Kendsgerning har forbauset og generet Schwarck's Biografer, fordi de mente, at den ligesom kastede en Skygge over hans Vres blanke Skjold. Kendsgerningen, som ikke staar til at rokke, er den, at Schwarck efterlod sig en efter de Tider stor Formue, omtrent 200,000 Kroner. Hvorledes og hvorfor har han samlet den? har man spurgt.

Det første Spørgsmaal, „hvorledes" er let besvaret. Han var jo i lang Tid engelsk Garnisonspræst og senere Regeringskommissær; Englænderne ere som bekendt meget rundhaandede mod deres Embedsmænd, særlig da mod de ostindiske, og Schwarck brugte næsten intet til sig selv.

Det andet Spørgsmaal „hvorfor", er noget vanskeliggere at komme til Rette med. Herrens Ord: „De fattige have I altid hos Eder", har jo ogsaa haft Gyldighed med Hensyn til Schwarck's Omgivelser. Og man skulde jo, med hans

Karakter for Dje, synes at det havde ligget ham nærmere at give, hvad han havde tilovers, til de fattige, end sætte det paa Rente. Forklaringen er dog formentlig givet i en anden Rendsgerning, den nemlig, at han allerede i Live havde overdraget sine Venner Gericke og Breithaupt at bestyre Formuen til Fordel for Missionen. I sit Testamente skrev han dog: „Da mine Slægtninge intet have at fordre i, hvad jeg efterlader og har helliget Missionen, saa efterlader jeg dem 500 Stjernepagoder (en indisk Mønt = 8 Kroner) som et Vidnesbyrd om min Kærlighed; disse skulde deles i lige Dele mellem mine Søskendes Børn.“ Han vilde derved vise, at hvor langt og længe han havde været borte og under hvor forskellige Forhold han end havde levet, saa havde han dog ikke glemt det tarvelige Hjem paa den Brandenburgske Slette og den Slægt, som der var opvokset.

Indien har haft mange Missionærer baade før og efter Schwarz; men han rager op over dem alle, og hvori ligger det? Der har været mange ligesaa kundskabsrige og aandrige, mange, hvis Liv fuldtud har været rent og uplettet for Menneskeøjne som hans. Men ingen har øvet saa stor overmange Felter rækkende Indflydelse, ingen har baade Kristne og Ikke-kristne, baade Tamuler, Maharatter og Perser, baade Danske, Tyske og Englændere, baade Braminer, Sudraer og Pariaer saaledes højet sig for og set op til. Hemmeligheden ligger i hans ejendommelig, storflaaede alvorlige og dog saa tiltrækkende Personlighed.

Hvor livskraftigt Mindet om Schwarz endnu er i de Egne, hvor han levede, virkede og døde, fik man i allernyeste Tid et Bevis paa, da Hundredaarsdagen efter hans Død blev fejret i Tanjjur med megen Højtidelighed og under den største Deltagelse fra alle Sider.

Det danske Missionselskab har udgivet som

„Ny Række Smaaskrifter“:

1. **Selv-Underhold**, ved Missionær Herman Jensen (udsolgt).
2. **Sig ikke!** Kirkens Undskyldninger for dens Forsømmelse mod Hedningerne. Opraab til Kristne af en Missionær. 25 Ore. (Udsolgt).
3. **Radha og Harichandra**. En kristelig Skildring fra Indien. Oversat ved Pastor L. P. Larsens Hustru i Madras. 25 Ore. (Udsolgt).
4. **Fader Christlieb's Aftensamtaler om Hedningemissionen**. Meddelt af Dr. R. Grundemann. I. Missionsagen herhjemme. Med Forfatterens Tilladelse oversat af Niels Bøling Hindhede. 25 Ore. (Udsolgt).
5. **Missionskort** over det danske Missionselskabs Arbejdsmark i Indien med Beskrivelse af Missionærerne. 25 Ore.
6. **Vor Mission**. En Skildring af det danske Missionselskab og dets Arbejde. 3. Oplag. Af Pastor Logstrup. 1 Kr.
7. **Baba Padmanshi**. En Hindus Liv og Omvendelse, fortalt af ham selv. Ved P. Andersen. 25 Ore. (Udsolgt).
8. **Bhilerne i Central-Indien**. Af N. F. Læssøe. 25 Ore. (Udsolgt).
9. **Fader Christlieb's Aftensamtaler om Hedningemissionen**. Meddelt af Dr. R. Grundemann. II. De tykke Missionselskaber. Med Forfatterens Tilladelse oversat af Niels Bøling Hindhede. 25 Ore. (Udsolgt).
10. **Hvorledes skulle vi bedst fremstille Jesus Kristus for Hinduerne?** Et Foredrag af Missionær L. P. Larsen i Madras. 10 Ore. (Udsolgt).
11. **Menneskenes Planer og Guds Beje i Hedningemissionen**. Foredrag af Dr. R. Grundemann. 10 Ore. (Udsolgt).
12. **Fader Christlieb's Aftensamtaler om Hedningemissionen**. Meddelt af Dr. R. Grundemann. III. Missionæren og hans Værning i Sydafrika. Med Forfatterens Tilladelse oversat af Niels Bøling Hindhede. 25 Ore.
13. **De evangeliske Missionselskaber**. Efter Dr. Gunderts „Die evangelische Mission“. Oversat og bearbejdet ved T. Logstrup. 25 Ore.
14. **Den evangeliske Mission i Afrika**. Efter Dr. Gunderts „Die evangelische Mission.“ Forkortet Oversættelse ved P. R. Gam. 25 Ore.
15. **Den evangeliske Mission i Forindien**. Efter Dr. Gunderts: „Die evangelische Mission“. Forkortet Oversættelse ved Niels Bøling Hindhede. 25 Ore.
16. **Mine Erindringer fra Afrika**. I. Af Eugène Casalis. Paa Dansk ved V. B. 25 Ore.
17. **Christian Friederich Schwarz**. I Anledning af Hundredeaarsdagen for hans Død. Af N. C. L. Grove-Rasmussen. 25 Ore.